

Arenagruppens valanalys

december 2010

**Texter ur tidskriften Arena och
Dagens Arena**

arenagruppen

ARTIKLAR UR TIDSKRIFTEN ARENA	4
<i>Maktlösheten är föreställd</i> Ingemar Lindberg	4
<i>Bortom nationalism</i> Aleksander Motturi	8
<i>Efter nederlaget – Vad bör göras?</i> Leila Brännström	11
DEBATTARTIKLAR UR DAGENS ARENA	14
Arbetarrörelsen trasas sönder av högerpopulistiska framgångar	
Anna-Lena Lodenius och Mats Wingborg	14
<i>(S) upplevs inte som relevanta</i> Marika Lindgren Åsbrink	16
<i>Det rödgröna samarbetet har inte levererat</i> Niklas Nordström	38
<i>Från i dag kommer jag att slåss för mitt Sverige</i> Lejla Hastor	19
<i>Politikens horisont har krympt till en mandatperiod</i> Johannes Åsberg	20
<i>Alternativa framtider är möjliga</i> Karl Palmås	21
<i>Efter nederlaget – nu finns möjligheten!</i> Ann-Helen Meyer von Bremen	23
<i>(S) säger en sak men står för en annan</i> Kajsa Borgnäs	24
<i>Vi har inte bara förlorat valet – vi har förlorat Sverige</i> Ali Esbati	26
<i>Jag vet var jag kommer ifrån</i> Johanna Palmström	28
<i>Unikt läge för ny framtidsberättelse</i> Jonna Sima	30
<i>(S) måste se bortom tullarna</i> Daniel Swedin	32
<i>Spretiga förslag fällde</i>	3

<i>Hvad vilja löntagarna?</i> Victor Bernhardtz _____	57
<i>Partiet (S) om föll på eget grepp</i> Magnus Åsblad _____	60
<i>Krisens drabbade röstade blått</i> Mikael Färnbo _____	65
<i>Europas röda nederlag</i> Yonna Waltersson _____	69

ARTIKLAR UR TIDSKRIFTEN ARENA

Maklösheten är föreställd

Efter en serie historiska nederlag – senast i Sverige, tidigare i Frankrike, Tyskland och Storbritannien – har det sagts att det är dags för socialdemokratiska partier, med rötter i 1800-talets arbetarrörelse, att frigöra sig från industrisamhällets tankefigurer. Vad kan det innebära? Hur skulle en ny berättelse kunna växa fram?

Kapitalismen har under de senaste trettio åren genomgått djupgående förändringar. Föreställningen att klassamhället tonar bort och de sociala motsättningarna upplösts är vilseledande. Klyftorna växer i samhället. Vi ser en kapitalmakt som fördjupats och fått alltmer destruktiva drag. En ny konfliktlinje träder fram kring de värden och intressen som ska styra vår omvårdnad, skola och livsmiljö. Men socialdemokratien hämmas – hittills – av en brist på samhällskritik och en föreställd maklöshet. Man saknar en teori för samhällets intressekonflikter.

En ”stor berättelse” talar till våra känslor lika mycket som till vårt förnuft. Den bottenar i en upprördhet över sociala missförhållanden. Det kan vara en vrede över de växande klyftorna, kvinnors låga löner, arbetslösheten, svartjobben och diskrimineringen av invandrare. Orättvisor saknas inte. En genuin upprördhet hos politiska ledare skulle finna återklang hos stora medborgargrupper.

Steg nummer två är att trovärdigt beskriva orsakerna. Varför ökar klyftorna, varför har Sverige massarbetslöshet? Serios analys har en avgörande roll. Det är först när partiernas värderingar kopplas till bärande föreställningar om orsakssammanhang som ideologiska skillnader blir tydliga. Som i frågan om arbetslösheten huvudsakligen beror på för få jobb eller för hög a-kassa.

Berättelsens tredje steg utgörs av sammanhängande åtgärdsstrategier som verkligen tar sig an problemens orsaker. Ofta när ett problem lyfts upp – arbetslösheten, segregationen i skolan – slänger politiska företrädare fram ett antal (var för sig helt otillräckliga) åtgärdsförslag, utan koppling till en bärande orsaksanalys.

Motsatsen till en stor berättelse är att helt omvandla politiken till stegvis social ingenjörskonst, ”piece-meal social engineering”. Den sociala ingenjörskonsten är en hedervärd hållning, jag har själv arbetat inom den traditionen större delen av mitt yrkesliv, men den anger medel, inte mål.

Socialdemokratins förra stora berättelse handlade om välfärdsstaten och ett nationellt handslag mellan arbetsgivare och löntagare. Klassamhällets fattigdom och orättvisor skulle undanröjas steg för steg genom kollektivavtal, starka fack, full sysselsättning och välfärdspolitik – allt på nationell nivå. Det var berättelsen om det blågula folkhemmet, där det privata näringslivets makt balanserades av en stark facklig och politisk rörelse som företrädde löntagarnas intressen, organiserade inom LO.

De senaste årtiondenas nyliberala berättelse har i stället sagt att kollektivt handlande skapar förtryck. Därför ska staten träda tillbaka och välfärden privatiseras. Om individen bara ser till sitt eget bästa kommer marknadens ”osynliga hand” att skapa största möjliga tillväxt och välstånd för alla. Den ekonomiska makten och intressekonflikterna förnekas och döljs. Alliansregeringens politik – sänkta skatter, privatiseringar, försämrade ersättningar vid sjukdom och arbetslöshet, vidgade löneskillnader – är tydligt infogade i en berättelse av detta slag. Men den europeiska socialdemokratins stora berättelse i nutid lyser med sin frånvaro, vilket inte bara försvagat vänstern utan gett högerpopulismen i Europa ett vidgat utrymme allt eftersom nyliberalismen tappat lyskraft.

Tro nu inte att jag menar att Wigforss och Möller och Per Albin Hansson skrev ihop berättelsen om det blågula folkhemmet år 1928, varpå socialdemokratien i femtio år ägnade sig åt att genomföra en färdig planritning. Inom socialdemokratien fanns hela tiden idéer som drog i olika riktningar. Gustav Möller ansåg att socialförsäkringarna bara skulle ge ett grundskydd, lika för alla. Alva Myrdal ville ha naturastöd i stället för allmänna barnbidrag. Den bärande berättelsen formades steg för steg

allteftersom bestu _____

marknad.

Dessutom handlar kapitalismens intrång på den sociala reproduktionens område inte bara om "vård, skola, omsorg", som om detta inte var stort nog. Den sociala reproduktionen innefattar energi, natur, kommunikationer och miljö – ja, allt som vårdar och återskapar människans livsbetingelser. Nödvändigheten att rädda vår planets sköra skikt av livgivande jord, vatten och atmosfär – mänsklighetens främsta nutida utmaning – står i motsättning till kapitalets alltmer kortsiktiga vinstsjakt.

Jag menar alltså att klassamhällets viktigaste förändringar främst måste undersökas på kapitalsidan. Den förändrade kapitalismen skapar nya konfliktlinjer och annorlunda politiska identiteter. Kanske är uttrycket klassamhälle så förknippat med industrisamhället och med Webers idétradition att det är mer frigörande för tanken om vi – bredare – talar om kapitalismens intressekonflikter.

Välfärdskapitalismens nationella handslag byggde på en balans mellan makten hos ägarna av produktionskapitalet å ena sidan och löntagarna/medborgarna å den andra. Sedan dess har kapitalet blivit rörligt över nationsgränserna medan rösträtten och facket – de viktigaste verktygen för demokratisk mobilisering – fortfarande i huvudsak är nationellt organiserade. Det är ingen naturbunden utveckling. I dag behöver och kan verktygen i folkets händer ges handlingsförmåga över nationsgränserna.

När maktbalansen mellan arbete och kapital rubbats genom kapitalets dramatiskt ökade rörlighet kan man se två förhållningssätt inom socialdemokratien. Den ena är att dra in klorna och "gilla läget". Här återfinns vi Tony Blairs och Gerhard Schröders "tredje väg" men även huvudfåran inom dagens svenska socialdemokrati. I stället för att politiskt ta fasta på klassamhällets konfliktytor slätar man ut intressemotsättningarna och vänder sig mot en diffus "medelklass". Det innebär att socialdemokratien tappas sin identitet, vilket lett till historiska valförluster i land efter land.

Det andra förhållningssättet är att i stället säga att ingenting väsentligt förändrats och att klassamhället "består". I sin sympatiska bok *Det måste finnas en väg ut ur det här samhället* landar Göran Greider, även om han tar upp en hel del nya drag i sin analys, i den slutsatsen. "Låt oss betrakta de trettio åren från 1979 till 2009 som en lång parentes, ett tillfälligt uppehåll i den politiska utvecklingen", skriver han faktiskt. Som om lösningen låg i att gå tillbaka till 1970-talet och ta i lite mer.

Socialdemokratiens ideologiska vilshenhet handlar om bristen på en teori om samhällets intressekonflikter. Ett huvudproblem är ett slags "föreställd maktlöshet" inför den nya kapitalismen. Man tycker sig inte längre kunna råda över de stora frågorna, som arbetslösheten eller de växande klyftorna, och gör i stället kortsiktiga utspel i vad som relativt sett ter sig som småfrågor. Skiljelinjerna ter sig därmed marginella och politiken framstår mer som retorik.

Maktlösheten i förhållande till det nya är, menar jag, ett missförstånd och en fälla. "Globaliseringen" är inget opåverkligt naturfenomen, den styrs av sociala aktörer. Det går att skapa full sysselsättning om man kopplar samman nationellt och transnationellt handlande. Orsakerna till massarbetslösheten i Europa ligger inte främst på utbudssidan, som nyliberalismens stora berättelse påstår, utan i att efterfrågan och därmed resursutnyttjandet är för lågt. Löneandelen har sjunkit kraftigt sedan 1975–80 och vinsterna går inte tillbaka i investeringar som skapar efterfrågan. En växande del har i stället gått till spekulation. Här finns det europeiska handlingsmöjligheter. Facken i Europa kan gå samman för att pressa upp löneandelen. Regeringarna kan samordnat frigöra pengar till gröna framtidsinvesteringar, utanför dagens budgetrestriktioner. En inflation på tre till fyra procent gör ingen skada. Hindren ligger inte främst i EU:s regelsystem – där finns alltid möjligheter till kryphål och omtolkningar. Hindren ligger i vänsterns föreställda maktlöshet – skapad av en kombination av tredje vägens gilla-läget-modernisering och en Greidersk folkhemsnostalgi.

Ett annat möjligt handlingsutrymme gäller åtgärder mot finanskapitalets destruktiva makt. Bland de nya kapitalisterna är institutionella investerare – pensionsfonder, försäkringsbolag och investerings- eller ömsesidiga fonder – den utan jämförelse mest betydande gruppen. Efter millennieskiftet har

tillväxten varit explosionsartad. De nya aktörerna sätter i dag riktmärken för vinster och företagsledning till och med i den sociala reproduktionens verksamheter. Till det märkligaste hör att det till stor del är löntagarnas egna sparade pensionspengar som används till en kortsiktig spekulation som står i strid med löntagarnas intressen. Även här krävs ett fackligt och politiskt handlande som går över nationsgränserna.

Ideologi handlar inte om drömmar. Det handlar om att förstå orsakssammanhang och om riktgivande värderingar. En radikal samhällsanalys, en teori om orsakssammanhang och en uppsättning styrande värderingar – ur det kan en bärande berättelse växa fram. Vem ska bära den?

Välfärdsstatens berättelse om det blågula folkhemmet hade arbetarklassen som handlande subjekt. Arbetarklassen fanns inte ”färdig”, den skapades i det gemensamma handlandet. Intressekonflikter hade funnits i alla kapitalismens olika skeden. Just industrisamhället gav förutsättningar för den handlande klass som kom att utgöra socialdemokratins bas under välfärdskapitalismen. Men när *Kommunistiska manifestet* skrevs var arbetarna två till tre procent av befolkningen i dåvarande Preussen. Även i England och Wales, industrialismens hemort, utgjorde de industrianställda vid den här tiden endast åtta procent av befolkningen. Ändå kunde en ny social rörelse starta där – arbetarrörelsen. I dag börjar textilarbetare i Sydostasien slåss för ett gemensamt lönegolv, bilarbetare prövar att bygga solidaritetspakter över nationsgränser, inhyrda byggnadsarbetare organiserar sig med arbetsplatsen som bas och lastbilschaufförer runt Östersjön bildar stödjande nätverk på tvärs över nationsgränser. Gatuarbetare i Moçambique och sopletare i Indien organiserar sig på fackföreningsliknande sätt i förhållande till myndigheter och marknader. I dessa och hundratals andra fall börjar nya organisationsformer växa fram i förhållande till dagens makthavande strukturer i den globaliserade finanskapitalismen.

En politisk ”berättelse” med fotfäste i vårt land måste naturligtvis ta avstamp i det egna samhällets brister och orättvisor: arbetslösheten, de osäkra anställningarna och de växande klyftorna. Jag ser med stark oro på risken för ett tvåtredjedelssamhälle där stora delar av ”medelklassen” lierar sig med de välbeställdas intressen. Men berättelsen kan inte stanna på nationell nivå; föreställningen om socialism i ett land har gått i graven. En vänsterns framtidsberättelse måste i dag ofrånkomligen knyta samman nationellt, regionalt och globalt handlande – ett samband som hittills lyst med sin frånvaro i socialdemokratins framtidsdiskussioner.

En stor berättelse kan bara växa steg för steg i ett samspel mellan praktiskt handlande och teoretisk reflektion. Den är ingen färdig ”blueprint” utan består av en serie lösningar på människors konkreta behov, en räckta mindre berättelser. En öppen och prövande idédiskussion är en första förutsättning.

Ingemar Lindberg, tidigare LO-utredare och statssekreterare. Han har skrivit ett flertal böcker, bl. a. *Välfärdens idéer* och *Solidaritetsens nya landskap* (Atlas).

Bortom nationalism

I likhet med många andra ultraetnotistiska partier i Europa nådde Sverigedemokraterna makten genom löften om en politisk utopi vars nationalistiska konturer upptecknades med hjälp av lögnen om invandringen. Ett återkommande tal om hotet mot svenskheten och ett retoriskt martyrskap odlades systematiskt i den politiska och mediala sfären.

Bland de populistiska strategier som uppmärksammades inför valet finns främlingsfientliga läsningar av brottsstatistiken och den samhällskostnadskalkyl som invandringen och flyktingpolitiken – det vill säga det svårt sargade upprätthållandet av mänskliga rättigheter – medför.

En annan av strategierna som inte fått samma uppmärksamhet är det återkommande talet om att den svenska kulturen hotas av maktelitens omfattande satsningar på mångkultur. Vid sidan av den chockerande, upprörande och provocerande konsten är det mångkulturalismen som kommer att bli lidande om Sverigedemokraterna får inflytande i kulturpolitiska frågor. Även nazisten Daniel Höglund som genom Svenskarnas parti fått ett mandat i Grästorps kommunfullmäktige följer samma linje: ”Det viktigaste målet är att avveckla mångkulturen och verka för ett svenskt Sverige.”

Men denna förmenta satsning på mångkultur som Sverigedemokraterna har tillskrivit det politiska etablissemangen är emellertid en chimär. I likhet med det upprepade talet om invandringens kopplingar till brottslighet bidrar den till en systematisk förskjutning av invandrardiskursens ordning där tonvikten ligger i associationer mellan invandring och kriminalitet, kostnad och hot, snarare än mellan migrationsflöden och allt vad de innebär för kunskapssamhället, ekonomisk tillväxt och fördjupad förståelse av världsordningen. Dessutom täcker den över faktum sådana som att 85 procent av all nyhetsrapportering i Aktuellt, Rapport och TV4 om muslimer var kopplad till våld – enligt en undersökning som gjordes före 11 september 2001 av journalistikprofessorn Håkan Hvitfelt.

Det förefaller nu som att de demokratiseringsåtgärder som vidtagits på kulturområdet i form av satsningar på mångkultur under de senaste decennierna har bidragit till att ingjuta en känsla av att ”verklighetens folk” blivit bestulet på sitt begärsobjekt, det som Sverigedemokraterna själva kallar ”svenskheten”. Detta har ägt rum på en och samma gång som potentiella motviker till främlingsfientlighetens utbredning, en mångfald av aktörer inom den kulturkritiska sfären, frångått möjligheter att upplösa (dekonstruera) det binära skillnadstänkandets makthierarkier och stärka delaktighet bland de gru

Det är därför på sin plats att ta ett steg tillbaka i debatten och påminna om några talande fakta. Under Mångkulturåret 2006 uppgick den totala budgeten till tre miljoner kronor och i alliansens kulturpolitik har inga liknande åtgärder gjorts på området; i stället har krutet lagts på regionaliseringen i samverkansmodellen som av allt a

snarare symptom på att vår tid inte insett omfattningen av den metamorfos som rasismen genomgått under de senaste 60 åren, efter Förintelsen då rasbegreppet förlorade sin moraliska och politiska såväl som vetenskapliga legitimitet. Den formella undermineringen av rasismens ideologi högtidlighölls inte minst genom Unescos Statement on Race som ledde till att det begreppsliga vakuum som uppstod efter rasindelningarnas försvinnande. Detta vakuum har sedan dess fyllts av ett skillnadstänkande som reproducerats i termer av etniska, kulturella eller nationella kriterier snarare än strikt rasbiologiska.

Därför förefaller också "kulturrasismen" som en performativ motsägelse som inte förmår klargöra nyanserna i rasismens mutation. Det är i strikt mening inte "rasens renhet" som är den centrifugala kärnan i Sverigedemokraternas begärsstruktur. Åkesson har upprepade gånger fått avfärda de partikamrater som lyft fram genetiska skillnader mellan svenskar och invandrare som en sorts "tokstollar" som finns i alla partier. Som Åkesson ser på saken är det "svenskheten" som må

rum på det kulturella området eller inom humanvetenskaperna är desto allvarligare eftersom det inte finns något annat område som har större kapacitet att på sikt och i grunden bygga upp ett skydd mot de mänskliga rättigheternas successiva nedmontering.

Vad som nu behövs är inte nya segregerade reservat för mångkultur, oavsett om dessa förekommer på maktens insida eller utsida, utan en radikaliserad av ett kosmopolitiskt perspektiv som i sig förmår bidra till skillnadstänkandets nedbrytning och kraftfulla åtgärder mot rasismens muterade ansikten på flera fronter. Detta innebär bland annat ett kulturpolitiskt mod som upphör att hyckla om de demokratiska fri- och rättigheterna. Men om inte dessa är tillräckliga medel för att få tillstånd förändringar är det på sin plats att införa den nya mänskliga rättighet som Homi Bhabha lanserade för några år sedan: rätten att berätta.

Kravet på denna rättighet står emellertid inför en fara som lurar runt hörnet på varje genomgripande förändring: reaktionärerna som föregriper och bereder väg för en mer renodlad främlingsfientlighet. Därför kommer rätten att berätta att förutsätta en omstrukturering av det begär efter mening som formas i exkluderande nationalistiska termer. De åtgärder som kan möjliggöra en ep so ngri

Efter nederlaget – Vad bör göras?

Det bestående intrycket från årets valrörelse är opinionsmätarnas och marknadsförarnas härjningar. Deras framfart har burit vittnesmål om de djupgående förändringar som politikens former har genomgått. Marknadsföringsbranschen har länge vetat att framgångsrika slogans och varumärken framkallar känslor hos konsumenterna. De har också vetat att reklamen inte behöver ha något som helst samband med den marknadsförda produktens beskaffenhet och kvalitéer. Denna lärdom har partistrategerna tagit med sig in i politiken. Särskilt Moderaterna, men även andra partier, har excellerat i att marknadsföra sig enligt samma logik och med samma metoder som konsumtionsartiklar saluförs. Oavsett det politiska programmets innehåll har man sökt väcka associationer till termer, paroller och bilder som är positivt laddade i det allmänna medvetandet: den svenska modellen, välfärd, folkhem och arbete. Lejonparten av journalisterna och de politiska kommentatorerna, som också verkar ställa retorik och marknadsföring snarare än politikens sakinnehåll i centrum, har under de fyra år som regeringen genomfört ordentliga skattesänkningar hamrat in att Moderaterna inte är som förr i tiden och att skillnaderna mellan blocken handlar mer om alliansens större ledarskapsförmåga och kompetens än om politisk inriktning.

Även om det finns ett glapp mellan Moderaternas politik och retorik är det också ett faktum att deras politik – åtminstone medlen om än inte idealen – har förändrats för att anpassa sig till alla de som klarar sig bra i ett tvåtredjedelssamhälle, det vill säga en majoritet av befolkningen. Detta leder oss in på en annan av de underliggande tendenserna i vår tids politik. Partier söker i allt större utsträckning anpassa sig till väljarkårens värderingar och verklighetsuppfattningar i stället för att sträva efter att förändra dessa. Politikens ärende framstår härmed som en fråga om preferensanpassning snarare än preferensskapande. Termen som framför andra fångar det förändrade förhållningssättet är ”triangulering” som syftar på den politiska strategin att attrahera väljare som traditionellt har stött ens politiska motståndare genom att helt eller delvis inlemma dennes åsikter i sin politik eller i alla fall i sina politiska uttryck. Strategin, liksom fokuset på marknadsföringsfrågor, signalerar en förlust av tron på att politiken kan övertyga, mobilisera och förändra och visar på en villighet från partiernas sida att prisge ideologi till förmån för valframgångar.

Mot bakgrund av dessa förändringar av politikens former kan man fråga sig vad som krävs för att ett röd(grönt) alternativ ska vinna i nästa val och huruvida det går att göra det på ett vänsterideologiskt program. Under den månad som har gått sedan valnatten har en ansevärd mängd analyser presenterats beträffande vad som egentligen orsakade de rödgrönas valförlust och vad som bör göras för att gå framåt i nästa val. Huvuddelen av analyserna tar sikte på vad Socialdemokraterna har gjort för fel och på vad de bör göra framöver. Grovt kan man dela in de diagnoser som har ställts och de föreskrifter som har ordinerats i tre grupper.

I den första gruppen förklaras valnederlaget med att Socialdemokraterna gick för långt åt vänster genom att motsätta sig några av alliansens nymodigheter som medelklassen fäst sig vid (till exempel rut-avdraget) och genom att liera sig med Vänsterpartiet, vilket skrämde bort de så kallade mittenväljarna. Framgångsreceptet sägs vara att distansera sig från Vänsterpartiet och att ”tillmötesgå” medelklassväljarna genom triangulering i de frågor som gör att de röstar på alliansen.

I den andra gruppen förklaras valmisslyckandet med att Socialdemokraterna i alltför hög grad har presenterat sin politik som åtgärder för utsatta grupper såsom ”långtidssjuka, långtidsarbetslösa, invandrargrupper, etniskt-religiösa minoriteter, homo-, bi-, och transsexuella” (Bo Rothstein, Newsmill 22/9-2010). Retoriken sägs stöta bort stora delar av den arbetande medelklassen och många vita män från alla samhällets skikt. När stödet från dessa grupper urholkas går även möjligheten att skapa en politisk majoritet förlorad. Framgångsreceptet är att i retorik och handling rikta sig till ”alla” och inte bara till marginaliserade grupper.

I den tredje gruppen förklaras valnederlaget med att Socialdemokraterna har gått för långt åt höger och blivit oigenkännliga för sina traditionella sympatisörer som egentligen längtar efter mer

kollektivism, utbyggnad av välfärden, krafttag mot privatiseringarna och en politik som sätter människans behov snarare än marknaden och tillväxten i centrum – kort sagt efter vänsterpolitik. Skillnaderna mellan blocken i fråga om sjukförsäkringen och a-kassan uppges inte räcka för att väljarna ska uppfatta socialdemokratin som ett verkligt alternativ till alliansens politik. Om den socialdemokratiska politiken inte är något annat än en utspädd variant av den enda vägens politik, så röstar väljarna lika gärna på alliansen som med rätta uppfattas vara bättre på marknads- och tillväxtanpassning av alla aspekter av det mänskliga livet. Alternativt missnöjesröstar de på Sverigedemokraterna.

Intressant att notera är att det i dessa analyser sällan görs någon skillnad mellan de vägval som är ideologiskt eftersträvansvärda och de som kan tänkas ge Socialdemokraterna framgångar i nästa val. Det ena antas underförstått hänga samman med det andra. I ett skede i detta lands historia då ovanligt mycket står på spel ter det sig rimligt för många att endast diskutera de politiska alternativ som framstår som vinnande koncept på fyra års sikt. Utgångspunkten för de analyser och de preskriptioner som förs fram är att de är i linje med vad en folkmajoritet redan nu vill ha eller skulle vilja ha om fyra år.

Analyserna i grupp ett, som på ett tydligt sätt premierar preferensanpassning framför preferensskapande, underbygger sina argument med diverse opinionsundersökningar. Det politiska landskapets nuvarande form tas för givet och man uppfattar väljarna som konservativa och primärt egennyttiga. Det kan inte uteslutas att den förespråkade vägen – att distansera sig från vänsterassociationer i allmänhet, och från Vänsterpartiet i synnerhet, och att överta valda delar av alliansens framgångsrika retorik och politik och på så sätt triangulera triangulörerna – inte skulle leda till en valframgång om det genomfördes på ett skickligt sätt. Trots att Socialdemokraterna verkligen inte stod ut som de skickligaste kampanjförarna i det gångna valet så är det ju inte uteslutet att de skulle kunna bli bäst på preferensanpassning och saluförande i nästa val och på sätt vinna matchen i alternativlöshetens tyranni. Frågan är emellertid vad en sådan seger skulle vara värd. För dem med någon form av vänsterövertygelse skulle en socialdemokrati som vinner genom att röra sig ännu längre högerut och anpassa sig ytterligare till den bemedlade medelklassen och till tillväxtfundamentalismen inte ha några fördelar alls i jämförelse med allianspartierna.

Det är lätt att få intrycket att den andra analysgruppens slutsatser, att nederlaget beror på att Socialdemokraterna i alltför hög grad riktat sig till utsatta grupper, stödjer sig på naturaliserade föreställningar om väljarkårens snävt självcentrerade och egennyttiga beteende. Sådana föreställningar skulle landa i slutsatsen att den arbetande medelklassen och de vita heterosexuella männen röstar på de alternativ som tar till vara deras intressen och inte på Socialdemokraterna som inte prioriterar dem i tillräckligt hög grad. Det är emellertid en annan bild av de vita manliga väljarnas och medelklassväljarnas begär och önskemål som lyfts fram i dessa analyser, nämligen viljan att ingå i en gemenskap där man tillsammans bygger ett bra samhälle för alla. Den lösning som framkastas är således inte att vända sig till och gynna de vita heterosexuella männen och den arbetande medelklassen, utan att få alla människor att känna sig delaktiga och att erbjuda lösningar som inkluderar alla, inte bara de svaga och utsatta. Om vi i optimistisk anda godtar antagandet att en tillräckligt stor del av de vita heterosexuella männen och de arbetande medelklassväljarna egentligen vill bidra till uppbyggnaden och utvecklandet av det goda samhället, handlar problemet mindre om att de särskilt utsatta i samhället uppmärksammas och mer om att detta uppmärksammande inte ingår i en större berättelse om hur vi tillsammans kan skapa en bättre framtid. Problemet handlar med andra ord om bristen på en vision om vad vi skulle kunna åstadkomma som kollektiv. En sådan övergripande berättelse framstår som en förutsättning för framgång i nästa val.

Även den tredje analysgruppen, som ser valnederlaget som ett resultat av att Socialdemokraterna har gått för långt till höger, uppfattar partiets avsaknad av en bärande vision om framtiden, en vision som även ter sig uppnåelig, som det mest framträdande problemet. Denna grupp förlitar sig på att en tillräckligt stor andel av väljarna skulle välja en mer vänsterorienterad politik bara partiet kunde erbjuda en trovärdig sådan. Folks nuvarande politiska preferenser är en konsekvens av bristen på politiska alternativ. Partiets framgång i nästa val antas därmed vara avhängig av att finna

jämlikhetsfrämjande och kollektivistiska lösningar, framför allt på ekonomins område, som fungerar i världen av i dag so

DEBATTARTIKLAR UR DAGENS ARENA

Arbetarrörelsen trasas sönder av högerpopulistiska framgångar

Publicerat 16 september, 2010

Högerpopulistiska partier som Sverigedemokraterna utgör ett dubbelt hot mot arbetarrörelsen: de är hatiskt inställda till den och de rekryterar samtidigt huvuddelen av sina sympatisörer från arbetarklassen. Det gör det särskilt viktigt för just arbetarrörelsen att ha en klar strategi för hur högerpopulistiska partier ska bemötas.

Konsekvenserna av högerpopulistiska framgångar (forskare använder begreppet RHP-partier, Radikala Höger-Populister) är tydlig: arbetarrörelsen försvagas och i värsta fall trasas sönder. När RHP-partier får platser i parlamentariska församlingar undermineras möjligheterna för en vänsterpolitik.

I svenska kommuner där SD haft en vågmästarställning har man i princip alltid stött de borgerliga partierna i avgörande blockskiljande omröstningar. I Danmark har Dansk Folkeparti sedan 2001 fungerat som parlamentarisk stödpart åt den borgerliga regeringen. Tidigare har en borgerlig regering aldrig suttit mer än en mandatperiod, men med stöd av Dansk Folkeparti uppnås en ny stabilitet i dansk politik.

I Sverige står arbetarrörelsen och Socialdemokraterna fortfarande för ett klart avståndstagande till Sverigedemokraterna, men frågan är vad som händer om SD blir en verklig maktfaktor i svensk politik. För arbetarrörelsen är det en ödesfråga att motverka RHP-partierna. Den svenska arbetarrörelsen kan bli mer framgångsrik i kampen mot högerpopulism baserat på erfarenheter från andra europeiska länder:

1. När vänster-höger-skalan är tydlig i politiken minskar RHP-partiernas utrymme. En arbetarrörelse som förmår mobilisera mot ökade sociala klyftor och driva en aktiv fördelningspolitik bidrar till att blottlägga RHP-partiernas högerpopulistiska karaktär. Eftersom RHP-partierna vägrar att ta konflikt med traditionell höger och det privata näringslivet i dragkampen om de materiella resurserna blir det uppenbart att RHP-partierna inte står på arbetarklassens sida.
2. I de länder där den politiska skillnaden mellan partierna har blivit små eller otydliga, har RHP-partierna vuxit i styrka. Särskilt förödande har det varit i länder där socialdemokratin bildat regering tillsammans med borgerliga partier.
3. När RHP-partierna har tillåtits bli parlamentariska stödpartier har det bidragit till att legitimera dem och permanentat deras politiska närvaro.
4. Facklig organisering och en stark ideologisk profil i den fackliga verksamheten gör det svårare för RHP-partierna att få fäste. Studier från bland annat Belgien visar att RHP-partierna är mindre framgångsrika i de delar av landet där den fackliga organiseringen är hög.
5. RHP-partierna sprider överdrivna och ofta ogrundade uppgifter om invandringens kostnader, kriminaliteten bland invandrare etc. Det är nödvändigt att bemöta RHP-partiernas osakliga propaganda. Underbyggd information gör ofta intryck på deras potentiella sympatisörer.
6. Det gäller samtidigt att inte låta RHP-partierna styra dagordningen. Det handlar om val av begrepp och hur politiska problem formuleras. RHP-partiernas livsluft är att kritisera "blandningen av kulturer" och "misslyckad integrationspolitik". Men de har inte mycket att komma med om utgångspunkten är växande klassklyftor, kvinnors underordning eller etnisk diskriminering.

7. En farlig strategi är att försöka motverka tillväxten av RHP-partier genom att delvis ta över partiernas åsikter. När den strategin använts i Europa har effekten blivit den motsatta: RHP-partierna har växt.

8. RHP-partierna anser att de står i motsatsställning till etablissemangen, det vill säga medierna och de etablerade partierna. Strategier som ”utesluter” RHP-partierna kan därför vara kontraproduktiva. En bättre möjlighet är att inte utesluta RHP-partierna från debatten, men i stället bredda kritiken av partierna. Utöver den traditionella kritiken av främlingsfientligheten är det av central betydelse att kritisera deras konservativa familjepolitik och anti-feminism. Särskilt viktigt är också att ge argument för att partierna utgör en del av den auktoritära högern, därmed får kritiken en politisk sida och inte bara en moralisk.

9. RHP-partierna bör bemötas i proportion till dess styrka. I kommuner där de inte har etablerat sig vore det kontraproduktivt att angripa dem. Men i kommuner där RHP-partierna finns representerade i parlamentariska församlingar är det nödvändigt att ta debatten. Samma sak gäller på nationell nivå. Så länge RHP-partierna inte finns representerade i parlamenten bör arbetarrörelsens ledare vara avhållsamma med att ta debatten. Men om RHP-partierna får fäste i parlamenten, då är det nödvändigt att aktivt bemöta dem.

Anna-Lena Lodenius och Mats Wingborg, författare till skriften ”[Arbetarrörelsens strategier för att motverka främlingsfientliga och högerpopulistiska partier – erfarenheter från Danmark, Norge och Sverige](#)”

(S) upplevs inte som relevanta

Publicerat 20 september 2010

”Det var inte ett val vi förlorade. Vi har förlorat i flera omgångar”, sa Sigmar Gabriel i sitt uppmärksammade installationstal efter den tyska socialdemokratins katastrofval 2009. Nederlaget, menar Gabriel, beror på att det under lång tid rått stora missförstånd kring det som brukar kallas ”den politiska mitten”. Mitten är inte en fast plats som enskilda partier måste anpassa sig efter för att vinna väljare. Den politiska mitten utgörs i stället av själva problemformuleringsprivilegiet i samhället.

Socialdemokratin var framgångsrik på den tiden man innehade problemformuleringsprivilegiet: ”Vi övertygade folket och fick steg för steg allt fler med oss. Till slut befann sig de socialdemokratiska argumenten i samhällets mitt. Mitten var vänster, eftersom vi hade förändrat den. Socialdemokratin hade erövrat den och det måste vi göra igen”, sa Gabriel.

Här någonstans tror jag att förklaringen till den svenska socialdemokratins usla valresultat ligger. Det var inte enbart ett val vi förlorade – vi har förlorat under mycket, mycket lång tid.

De redskap arbetarrörelsen mödosamt tagit fram för att bygga det goda samhället, de visade sig inte nå ända fram. Socialförsäkringar, vård, skola och omsorg har aldrig räckt till för att se till att alla människor får lika goda livschanser.

Andra redskap slutade att fungera när tiderna förändrades. Den gamla socialdemokratin byggde på ett industrisamhälle med begränsade inslag av globalisering. Därför fungerade den allt sämre, ju mer globaliseringen växte. Samhällsproblemen vi står inför i dag är delvis nya. Inom socialdemokratin har det har länge funnits en vilshenhet, kombinerat med ett allt sämre självförtroende, kring hur dessa nya problem ska hanteras.

Efter en framgångsrik opinionsbildning under flera decennier vann de borgerliga partierna valet 2006 på att låta som att de hade lösningarna på de nya problemen. Det har de inte, men ärligt talat, socialdemokratin har inte lyckats särskilt bra med att ta fram något alternativ under oppositionstiden. Bland annat eftersom väldigt lite av den offentliga debatten har handlat om det som verkligen är viktigt, för att i stället handla om enskilda frågor som rut-avdrag och ”regeringsduglighet”.

Sverigedemokraternas intåg i riksdagen är det tydligaste tecknet på att inte bara socialdemokratin har misslyckats, utan politiken i sin helhet. Det finns inga enkla svar på varför SD går fram just nu. Rasism är ingen ny företeelse – den finns och har funnits under lång tid. Att SD mer än fördubblat sin röstandel sedan förra valet tror jag inte beror på väljarna plötsligt har blivit dubbelt så rasistiska. Att rösta på SD gör man bland annat om man upplever någon form av diffust hot i sin vardag – arbetslöshet, ohälsa, risk att falla – men att man inte tror att de etablerade partierna kan göra något åt det. Det är en allvarlig läxa för alla partier.

Trots detta finns det några ljusglimtar att ta fasta på. Den ena är att de socialdemokratiska valarbetarna gjorde en mycket bra valrörelse. Den vitalisering som skett av folkrörelsearbetet under de senaste veckorna är fantastisk. Med liv och lust har tusentals valarbetare över hela landet knackat dörrar, ringt, delat flygblad och haft samtal på nätet. Den energi som funnits bland socialdemokratiska valarbetare i år fanns inte på samma sätt 2006. Det räckte inte ända fram, men det är något att bygga vidare på.

Den andra är att Socialdemokraterna gjorde ett bättre resultat än vad opinionsundersökningarna förutspådde. När vi började låta som socialdemokrater igen – när vi pratade om arbetslivet och lönerna, om sjukförsäkringen, om klyftorna – då började det gå bättre för oss. När vi äntligen började närma oss ett svar på frågan ”varför behövs vi?”, då vann vi också fler röster.

Socialdemokratins största problem i dag är att vi inte upplevs som relevanta. Den senaste mandatperioden har vi ägnat alldeles för mycket tid åt just det Sigmar Gabriel beskrev: ”I stället för att förändra mitten, ändrade vi på oss själva.” Det måste bli ändring på det nu.

Marika Lindgren Åsbrink, socialdemokratisk bloggare och fritidspolitiker i Sundbyberg

Det rödgröna samarbetet har inte levererat

Publicerat 20 september 2010

Morgonen efter valdagen är det enda ord jag rättvist kan sätta på valresultatet f

Från i dag kommer jag att slåss för mitt Sverige

Publicerat 20 september 2010

Till Jimmie Åkesson

Vi delar land du och jag, ditt och mitt Sverige. Jag kom till ditt Sverige 1992. Du minns säkert det året, det var året Lasermannen fångades, nydemokraterna satt i riksdagen och flyktingförläggningar brändes ner. Det var året invandrarna fick skulden för allt som var fel med Sverige.

Jag minns inte ditt Sverige särskilt väl. Men anstränger jag mig kan jag se det. Suddigt, genom dimman minns jag. Jag minns de som kastade sten, de som ropade svartskalle, de som skrek: åk tillbaka. De som tyckte att Sveriges fel var flyktingarnas och invandrarnas fel. Jag har lagt dem i en liten svart låda djupt inuti mig. Ett tioårigt barn orkar inte bära så mycket hat. Inte från de som jagade bort en från hemlandet, absolut inte från de som vill jaga en tillbaka.

Men åren gick. Och jag började se ett annat Sverige. Ett Sverige som tog emot mig och gav mig stöd när jag behövde det som mest. Ett Sverige som erbjöd mig utbildning som möjliggjorde att jag fick arbete. Ett Sverige som i dag ger mig trygga arbetsvillkor. Ett välfärdsland som blev mitt Sverige. Oh, Jimmie Åkesson, vad jag älskar detta Sverige! Detta kära Sverige vill du nu ta ifrån mig nu och åter göra det till ditt.

En sak har du rätt i. Integrationspolitiken i Sverige fungerar inte i dag. Det har den inte gjort på ett tag. Och vi har varit tysta. När ni har pratat om slöjförbud borde vi ha gett konkreta lösningar på bostadssegregationen. När ni har pekat ut våldtäktsmän borde vi ha pratat om kommunernas ansvar för flyktingmottagandet. När ni har visat på förortsbränder borde vi ha diskuterat nackdelarna med EBO. Vi har låtit er diktera villkoren för debatten i stället för att skapa debatten själva. Och debatten behövs. I ett land med 1 337 965 utrikesfödda (visst är det läskigt Jimmie, vi är ju jättemånga!) och med en fortsatt invandring så finns det en del att klaga på.

Vi har en ytterst seriös situation där några få kommuner i landet har axlat ett orimligt ansvar. Vi har också en situation där de flesta med utländsk bakgrund bor i städerna. Samtidigt har vi en situation där landsbygden har en negativ befolkningsutveckling. Du ser kanske vart jag är på väg med detta? Inte? Tänk om vi kunde placera de som kommer hit i någon annan kommun än till exempel Södertälje? En kommun som har större resurser för att ta emot nyanlända, som kan erbjuda utbildning, där det finns dagisplatser som räcker till för alla. Där man till och med skulle kunna börja arbeta och betala skatt efter att ha fått en mänsklig introduktion till hur Sverige fungerar. Jag tror nämligen att de flesta av oss vill arbeta, muslim eller inte. Vad tror du? Låter inte detta mer kostnadseffektivt än att försöka driva ut människor genom att erbjuda höjda återvändarbidrag? ~~Stallg 45 00 45 1677 0 flingb 70 11 10 0 45 148 0 Tr 1 4~~

Politikens horisont har krympt till en mandatperiod

Publicerat 21 september 2010

Socialdemokraternas katastrofala valresultat kom som en chock. Jag och många med mig var naturligtvis beredda på att en valförlust var möjlig men en sådan total genomklappning hade ingen förväntat sig. Samtidigt kom det inte heller som en fullständig överraskning. Partiet har sedan länge präglats av en känsla av kris. Man har försökt förstå vad som är fel. Det är ett grubblande som tagit mycket tid och energi. Många och långa diskussioner, ständigt kretsande kring samma sak – att hitta ”felet”. Är det för mycket vänster, för mycket höger eller för mycket mittemellan? Är det tidsandan som spökar eller någon speciell sakfråga? Beror det på enskilda företrädare eller hela partiapparaten? Ja, vad är egentligen problemet? Ju mer man diskuterar det desto svårare blir det att hitta ett enkelt svar.

Låt mig därför bara ta upp en sak som jag tror är viktig att tänka på framöver och som Anders Nilsson och Örjan Nyström lyft fram i sin moderna klassiker ”[Den sociala demokratins andra århundrade?](#)”: Socialdemokraterna måste bli bättre på att formulera konkreta mål för ett medellångt perspektiv. Alltför ofta har det medellånga perspektivet ersatts av kortsiktiga, dagspolitiska utspel och visionära men till intet förpliktigande språkblomster. Den politiska horisonten har allt mer krympt till en mandatperiod och då förlorar man överblicken. Glömmer man det medellånga perspektivet så tappar man sin riktning. Det är först när vi själva vet vart vi är på väg som vi kan övertyga andra att följa med oss.

Om en sådan analys stämmer så är vi i desperat behov av provisoriska utopier, för att låna ett begrepp från Ernst Wigforss. Hur vill vi att Sverige ska se ut om femton-tjugo år? Det är konkretiserade visioner med det omfånget som är nödvändiga. Det finns flera stora samhällsområden som skulle behöva sådana provisoriska utopier. Ett område, som jag personligen intresserat mig för, är stadspolitik. Hur vi bygger våra städer har en direkt påverkan på avgörande samhälleliga problem som bostadsbrist, segregation och miljöförstöring. Ändå har det inte gjorts mer än tafatta försök att formulera nya, socialdemokratiska visioner om hur vi ska planera framtidens städer, när vi nu till slut tvingas lämna rekordårens ohållbara dröm om det utspridda bilsamhället bakom oss.

Vi behöver beskriva hur vi vill att Sverige ska se ut 2030 och vilka konkreta reformer som kommer att vara nödvändiga för att nå dit. De som ska bygga landet – och staden – behöver ritningar. Som pragmatiska reformister är vi naturligtvis alltid beredda att komplettera och revidera ritningarna utifrån ny kunskap och förändrade omständigheter. Det är styrkan i den gradvisa sociala ingenjörskonsten. Men vi behöver ju ha något att komplettera och revidera. Annars skriver vi vår framtid i vatten.

Socialdemokraterna kommer aldrig att bli ett parti bland andra. Vi har fortfarande våra största uppgifter framför oss. Inte minst måste vi bekämpa de hotfulla politiska strömningar som har lett till att vi i dag har ett främlingsfientligt och högerextremt parti i riksdagen. Det samhälleliga tomrum som skapar utrymme för populism behöver tätas med konkreta, socialdemokratiska visioner för ett fritt, jämlikt, solidariskt och hållbart samhälle.

Jag stannar där, för vi behöver inte fler litanior om vad som borde göras. Det vet vi redan. Nu är det dags att faktiskt göra det. Vår ideologiska återfödelse kommer inte att komma uppifrån, via centralt dirigerade samrådsförfaranden. Den kommer inifrån. Den har redan börjat.

Johannes Åsberg, idéhistoriker och socialdemokrat

Alternativa framtider är möjliga

Publicerat 21 september 2010

Hur ska vi förstå de gröna och bruna framgångarna i valet? Eftervalsdebatten har än så länge rört sig kring två frågeställningar: Kommer Sverigedemokraterna att förgrova vårt politiska samtal och vilka är utsikterna för Miljöpartiets eventuella samverkan med alliansen?

Bortom dessa frågor kan vi nu spekulera kring vilka nya politiska hållningar som kan utkristallisera sig under den kommande mandatperioden. Min gissning är att två tankefigurer kommer att börja cirkulera. Från de bruna kommer vi höra att kulturen, familjen och nationen ska förstås som organismer, det vill säga sammanhållna kroppar där varje del spelar en förutbestämd roll. De gröna, å sin sida, kommer alltmer att beskriva samma entiteter som ekosystem, där alltfler ingående delar hamnar i symbios utan förutbestämda funktioner.

Fenomenet Sverigedemokraterna är på många sätt ett mysterium. År 2010 väljer 330 000 personer att rösta på ett parti vars nynazistiska ursprung är allmänt känt. Ser dessa 5,7 procent av väljarna sig själva som light-nazister? Sannolikt inte – men likväl röstar de in ex-nazister i landets lagstiftande församling.

I boken *Först som tragedi, sedan som fars* diskuterar Slavoj Žižek fenomenet Berlusconi i liknande termer. Varför går italienarna till vallokalen, om de i slutändan röstar fram en paj som systematiskt underminerar presidentämbetet?

Det öppna system som inte följer någon förutbestämd ritning, den konstellation som ständigt öppnar upp sig för nya komponenter. Kulturen, familjen, nationalstaten, storstaden kan aldrig vara någonting mer än ständigt pågående experiment i att leva väl.

Ekosystemets rörelse saknar alltså riktning och mål – det är upp till oss att förse systemet med en sådan teleologi. I detta sökande efter mål och mening kan vi inte luta oss mot någon gudomlig ritning, inte heller någon tanke om ”naturlighet”, men det är det som är poängen: Det är just så vi kan öppna ”det politiska” igen.

De brunas organism mot de grönas ekosystem: Detta motsatspar fångar den nya politiska situationen. I organism-metaforen ser vi kärnan av den reaktionära politiska hållning vi nu måste förhålla oss till – och genom ekosystems-metaforen ser vi att alternativa framtider inte bara är möjliga, utan till och med sannolika.

[Karl Palmås](#), forskare och grön debattör

Efter nederlaget – nu finns möjligheten!

Publicerat 22 september 2010

Kort tid efter valförlusten 2006 stod det klart att det inte skulle bli så mycket av Socialdemokraternas utlovade förnyelse. Göran Persson avgick visserligen och det stora rådslandet startades, men ganska snart las locket på, i gammal socialdemokratisk anda. För detta är nämligen ett av socialdemokratiens stora problem, oviljan att kritiskt granska sig själv och misstänkliggörandet av alla som öppet vill diskutera politiken. Jag skulle inte vilja påstå att rörelsen är anti-intellektuell, men så värst vänlig är den inte heller.

Socialdemokraterna gjorde alltså inte sin läxa och därför klarade man heller inte av att formulera en politisk vision för framtiden. I stället fortsatte man att förhålla sig till de borgerliga partierna, på samma sätt som man har gjort sedan 1980-talet, genom att lova antingen lite mindre eller lite mer än borgarna, men aldrig något nytt.

Vi var flera som redan då sa att det kommer att krävas förlust i ytterligare ett val för att Socialdemokraterna på allvar ska börja analysera sin omvärld, rannsaka sin tidigare förda politik och formulera en ny. Men samtidigt var vi också oroliga för att ytterligare fyra år med de borgerliga partierna skulle innebära att förändringarna i samhället blir så stora, så irreparabla, att det helt enkelt skulle vara för sent. Att det sociala kontraktet bryts, att det inte ses som en förutsättning för ett civiliserat samhälle att vi delar på vissa intäkter och utgifter, som sjukförsäkringar och arbetslöshetsersättningar. Att vi i stället i allt större utsträckningar söker privata lösningar och låter var och en klara sig bäst den kan.

Där är vi nu. Är det något som Alliansen har lyckats med så är det just detta. Propagandan om att sjuka och arbetslösa egentligen är dagdrivare, bidragsfuskare och samhällsnyltare har gått hem hos medelklassen, som i utbyte har fått mindre skatt. Och detta är mycket allvarigare än att vi har fått in Sverigedemokraterna i riksdagen. Detta är början på ett allt mer delat Sverige där ingen kommer att känna sig säker framöver, oavsett inkomst.

Och detta är kanske det viktigaste budskapet att sprida, att alla, även de med en tjock plånbok, tjänar på ett mer jämlikt samhälle. Men för att uppnå detta måste man ta en diskussion om hur våra gemensamma pengar ska användas. Det kommer säkert att bli en arbetsam, ibland rent av obehaglig diskussion, men den måste tas. Det finns en stor misstänksamhet om att skattepengarna försvinner ner i ”snyltarnas” fickor. Därför måste det upprättas ett nytt socialt kontrakt som är sanktionerat hos en stor del av befolkningen. Hur mycket pengar har vi, vad ska vi satsa på och varför?

Och vilka verktyg har vi för att göra det offentliga mer effektivt? Nyliberalismen har ju visat sig inte fungera, privatiseringar var inte lösningen, det är kanske den viktigaste läxan för Socialdemokraterna att läsa sig.

En annan läxa borde vara att individualiseringen av politiken har sina begränsningar. Förmår vi inte se vilka strukturer som ligger bakom det som sker i samhället, är vi förlorade. Det är som om vi i vår postmodernitet vägrar att inse att det fortfarande spelar roll var pengarna och makten finns. På samma sätt följer vi här det borgerliga exemplet som ytterst syftar till att avskaffa själva politiken.

Det går inte att vända tillbaka till ”förr”, det har redan varit. Men lösningen kan heller inte vara att bara gå i Alliansens fotspår. Politik är att vilja, så vad vill vi egentligen?

[Ann-Helen Meyer von Bremen](#), journalist

(S) säger en sak men står för en annan

Publicerat 22 september 2010

Om det är något Socialdemokraterna har vunnit efter söndagens val är det tid. Och för att på djupet förstå det nya, katastrofala läget behöver vi, just, tid.

Det finns säkerligen ett antal delförklaringar till vad som har hänt. (Borgerliga) medier har stor betydelse både för bilden av socialdemokratin och för socialdemokratis självbild. Att Socialdemokraterna tar efter Moderaternas (från näringslivet hämtade) kampanjmetoder med riskkalkyler, resultatmätning, direktörsstyrning och målgruppsinriktade utspel samtidigt som man försöker ha kvar ett ben i myllan, känns ibland splittrat. Somliga skyller valförlusten på samarbetet med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, men det faktum att dessa partier ansågs ha en så tung roll beror inte på Vänsterns eller Miljöpartiets styrka, utan på Socialdemokraternas egen svaghet.

Den avgörande analysen av människors underkännande av det gamla arbetarepartiet måste i stället börja här: Att Moderaterna har lyckats med det magnifika konststycket att på kort tid så dramatiskt förändra bilden av sig själva från att vara de burgna särintressenas parti till det samhällsbärande parti som för folkhemmets stafettpinne vidare efter socialdemokratis "bidragssvek", säger en del om vilket politiskt utrymme socialdemokratin lämnat öppet. Hur har denna djupt oärliga omvandling ens varit möjlig?

Moderaterna har en sammanhängande berättelse som återupprättar arbetets värde ("det ska löna sig att arbeta"), arbetsetiken ("det är bättre att ha ett lågbetalt jobb än inget jobb alls") och presenterar lösningar på välfärdens framtida finansiering ("vi ska inte ha för generös välfärd, men om alla jobbar så mycket de kan så har vi ändå råd med 'välfärdens kärna'"). Liksom hur Sverige ska klara sig i den internationella konkurrensen (en separering av arbetskraften i "de som tänker med huvudet" (och ska ha bättre utbildning) och de som jobbar med händerna (och bör ta lågbetalda, lågproduktiva jobb)). Så ser väljarna ett parti som värnar någon slags politik för full sysselsättning samtidigt som man tar ansvar för att se till att vi klarar välfärden så gott vi kan framöver = det nya arbetarpartiet.

Hos Socialdemokraterna är denna berättelse isärplockad. Vi säger flera, och motstridiga, saker samtidigt. Vi talar om full sysselsättning, men bedriver inte den ekonomiska politik som är nödvändig för att detta ska uppnås. Vi talar om välfärd efter behov och jämlikhet, men har i många år varit med om att släppa fram privatiseringar inom välfärden och ökad segregation. Vi talar om att vi inte vill se en låglönearbetsmarknad växa fram, men har inget trovärdigt svar på vad alla de som inte går ut gymnasiet med fullständiga betyg, för vilka de enklare jobben försvunnit under de senaste decenniernas nedskärningspolitik i både offentlig och privat sektor, egentligen ska göra. Den isärkoppling som socialdemokratin anklagar Moderaterna för ("de säger en sak och gör en annan") gäller till stor del också för socialdemokratin själv och vår brist på sammanhängande berättelse om Sverige, arbetet, välfärden och livskvaliteten gör oss dessvärre till ett otydligt parti som vill vara både det nya och det gamla arbetarepartiet samtidigt, fast ingetdera alltför mycket. Vi vill likna socialdemokrati, men definierar inte längre socialdemokratin. Då kan även högern likna socialdemokrati, fast från ett lite annat håll.

Socialdemokratis kris bäddar också för Sverigedemokraternas framgångar. I brist på analys av globaliseringens konsekvenser och den högexplosiva kapitalismen har även vi under decennier förkunnat att alla är vinnare i denna sköna, uppkopplade, fritt flytande nya värld. Så är inte fallet och det visar Sverigedemokraternas succé. Det är den framväxande underklassens svar på elitens frigörelseprojekt från nationalstatens ansvar för hela befolkningen. Sverigedemokraternas medlemmar är arbetslösa, underbetalda, lågutbildade, boende utanför städernas tillväxtmarknader och får varken del av vare sig aktieklipp eller har möjligheter att "välja jobb på en europeisk arbetsmarknad". För dem är socialdemokratin otillräcklig som trygghetsgarant.

Det är inga små saker socialdemokratin har att brottas med. Att skaffa sig en ”jobbpolitik” kräver en gedigen analys av finanskapitalismen. Att skaffa sig en ”välfärdspolitik” kräver en närmast filosofisk debatt om valfrihet och frihet. Om det är något som står klart efter söndagens val så är det att väljare straffar inkonsekvensen, eller den icke sammanhängande politiken. Plötsligt har vi gott om tid – låt oss inte twittra bort den. Resonera, studera!

Kajsa Borgnäs, Arbetarrörelsens Tankesmedja

Vi har inte bara förlorat valet – vi har förlorat Sverige

Publicerat 23 september 2010

Dagen efter valet bar [DN:s skadeglada ledare](#) rubriken: ”En epok är till ända”. Där står som vanligt många märkligheter, men rubriken, den är riktig. Det som också Erik Ullenhag, Folkpartiets partisekreterare, [slog fast före valet](#), har besannats. Sverige har blivit ”mer likt andra europeiska länder”.

Men denna ”normalisering” är inte bara parlamentarisk. Borgerligheten ges nu full möjlighet att fullborda ett brutalt och dramatiskt systemskifte. Skattesänkningar så stora att de ändrar hela den svenska ekonomins funktionssätt. Klyftorna vidgas och det offentliga åtagandet begränsas. Vi kommer att höra mer om ”välfärdens kärna” – och den kommer att krympa. Vi ser en arbetsmarknad där det offentliga inte motverkar utan skattesubventionerar framväxten av låglönesektorer med dåliga villkor och därur springande maktlöshet. Vi har fortfarande hög facklig anslutningsgrad i internationell jämförelse, men har också bevittnat ett oerhört snabbt fall. Yngre generationer möter en arbetsmarknad där normen är att anställningstrygghet saknas. Det i sin tur slår sönder arbetslöshets- och socialförsäkringssystemens täckning och legitimitet. Därtill gjuts nu feta privata sugrör fast i den offentligt finansierade välfärden.

Vi har inte bara förlorat valet, vi har förlorat Sverige. Det är detta som är Sverige nu. De här förändringarna kan inte ”återställas” med ett nätt paket av riksdagsbeslut i oktober 2014. En socialdemokrati och en vänster som nu inte söker sig utanför riksdagens plenisal och pressrum för att hitta den politiska pulsen blir irrelevant.

I tre decennier har arbetarrörelsens politiska partier backat för trycket från en nyliberal ekonomiskpolitisk offensiv. Större inkomstklyftor har accepterats som naturnödvändighet. Uppluckring av arbetsrätten har bemuttrats på politisk nivå, men inte mycket mer. Socialdemokratin själv har genomdrivit storskalig marknadsisering av välfärden, naivt förfäktande en skillnad mellan finansiering och driftsformer, som om omvandlingen inte hade en glasklar riktning bort från välfärdsbygget.

Så har skillnaderna i grundläggande makt- och fördelningsfrågor inte kunnat få en tydlig återspeglning i det partipolitiska landskapet. Och så har al

Det här är bara några saker, med starkt betoning på arbetslivet. Det är förstås inte allt, men det finns ingen väg runt arbetslivet för en arbetarrörelse som vill spela roll i samhällsutvecklingen.

Dessutom måste vi prata systematiskt om, och göra något åt, den stora elefanten mitt i rummet: den kvävande högerdominansen över mediedagordningen. En rörelse som vill förändra verkligheten, måste också förändra hur den verkligheten framställs och diskuteras.

Ali Esbati, ekonom, bloggare och vänsterpartist

Jag vet var jag kommer ifrån

Publicerat 23 september 2010

Att Sverigedemokraterna fick mer än fem procent av rösterna i valet kan tyvärr inte beskrivas som överraskande. Opinionsundersökningarna har länge visat att (SD) är nära riksdagen. Någon av alla opinionsundersökningar som publicerades veckorna innan valet visade ett stöd för SD på runt fem procent och dessutom ett för Kristdemokraterna på runt sju procent. Det verkade otroligt för mig, att fler än en av tio skulle vara antingen anhängare av (SD) eller stödja kristdemokratiskt konservativa idéer om familj, kön och sexualitet. Jag kunde helt enkelt inte fästa siffrorna mot levda erfarenheter.

Den upplevelsen av oförståelse är såklart en fråga om en ökande segregation. Till stor del är förklaringen till den självvald, mina vänner delar i mångt och mycket hur jag ser på samhället: Det har förändrats under de senaste åren, särskilt under den gångna mandatperioden. Utöver ökade klyftor mellan de som har och de som inte har (och hur det påverkar möjligheterna i vardagen) innebär ett segregerat samhälle också att människor mer sällan möts utanför de egna kretsarna. Det är farligt.

De senaste fyra åren har jag fått ur mer pengar efter skatt i enlighet med jobbskatteavdraget. Jag har varit frisk. Jag har inte några nära anhöriga som varit sjuka och jag känner inte någon som utförsäkrats som den [uppmärksammade Annica Holmquist](#). Jag har inga barn och jag arbetar inte i offentlig sektor. Kort sagt, jag har inte haft någon anledning att vistas i omsorgen och inte heller personligen drabbats av nedskärningar och åtstramningar i välfärden. (Däremot har jag besökt min vårdcentral, åkt kollektivt, läst kurser på högskolan och varit på teater och museum.)

De där klyftorna som ökar betyder även att avståndet mellan mig och många andra växer.

Det är svårt att romantisera högstadieåren och jag har ingen avsikt att försöka påstå att samhället inte präglades av klass när jag började sjua i början av 1990-talet, men visst växer avståndet mellan människor ännu snabbare när allmännyttan säljs ut och när barn har möjlighet att välja skolor efter intresse och betyg. I min förort var skolan fortfarande en plats där hyreshus-, bostadsrätts-, radhus- och villabarnen träffades. Är det så nu?

Utöver att försöka hitta nya strategier för att bekämpa vad ökade skillnader gör med människor och samhället – fattigdom, utslagning och ohälsa – behöver vi fråga oss vad som händer med oss som personer under tiden. Hur klyftorna påverkar synena

Johanna Palmström, frilansskribent och författare

Unikt läge för ny framtidsberättelse

Publicerat 24 september 2010

För en månad sedan besökte jag National Civil Rights Museum i Memphis, USA. Det är ett museum som har byggts ut från Lorraine Motel, där Martin Luther King sköts ihjäl på en balkong 1968. Det är ett enastående museum som berättar om den afroamerikanska kampen för att få lika rätt

bara på räntor, börskurvor, rut och rot och att ombilda er hyresrätt som ni en gång för länge sedan fick tillgång till. Det räcker inte. Vi måste ta över.

Tron på gemensamma lösningar – solidaritet – finns. Det är bara den visionära politiken som saknas. Nu har de rödgröna partierna, inte minst Socialdemokraterna, ett alldeles unikt läge att skapa den nya framtidsberättelsen. Det är alldeles uppenbart att det finns en ung generation – och många andra därtill – som står beredd att kämpa för alla människors rätt till ett värdigt liv i Sverige.

Jonna Sima, Redaktör för ETC Stockholm

(S) måste se bortom tullarna

Publicerat 26 september 2010

Dagen innan riksdagsvalet knackade en företrädare från Socialdemokraterna på min ytterdörr i en stockholmsförort. Jag önskar att hon hade knackat i dag i stället. Och jag önskar att en partivän till henne samtidigt knackat på mina föräldrars ytterdörr i Grängesberg, i Dalarna. Några dagar har gått sedan Socialdemokraterna förlorade ytterligare ett val och det vore enormt förmätet av mig att säga varför man gjorde det. Jag vet inte om det beror på Miljöpartiet, Vänsterpartiet, Sahlin, rut eller fastighetsskatt. Jag vet inte. Däremot skulle jag villigt lyfta något som i valrörelsen skavde i mig: det socialdemokratiska fokuset på storstaden och Stockholm.

Under valrörelsen avstod Socialdemokraterna helt från att annonsera i landsortspressen för att i stället helt satsa på TV och Stockholmstidningar. Att vinna storstadsväljarna (som ibland kallades medelklassen eller mittenväljarna) blev överordnat allt annat.

Fokuset på storstadsväljarna rymmer åtminstone två tankefel. Först och främst att storstädernas alla invånare är en homogen grupp bestående av välmående medelklass, men också att storstädernas och landsbygdens invånare inte har något gemensamt. Det tror jag att de har. Avståndet från Dalarnas bergslagslag, där jag har mina rötter, till miljonprogrammen i Stockholm känns inte så långt. Stämningarna är desamma. Tomheten på landsbygden och tristessen i förorterna har ju drivits fram av samma tidsanda. De ödsliga industriruinerna i Grängesberg och Långshyttan är lika mycket rekordarens baksmälla som betongkolossernas Frölunda och Tensta.

Så långt en känsla. Men lyfter man blicken syns genast likheterna mellan landsbygden och storstädernas betongtäta ytterområden tydligare. Arbetslösheten är hög, utbildningsnivån är låg och här finns inga resurser till brottsförebyggande verksamhet. Brottsligheten bland ungdomar är hög, både på landsbygd och i storstadsförort. Både här och där är självmorden och olyckorna fler, man super mer, rör mindre på sig. Den beräknade medellivslängden är kortare. Samhällsservicen är begränsad och jobben få. Man kan alltså säga att landsbygden delar både ohälsan och fattigdomen med storstädernas betongförorter. Men ingen verkar intresserad. I Blötberget och Garpenberg, i Hallonbergen och Angered finns människor som politiken lämnat åt sitt öde.

Kanske är det dags för både väljare och politiker att r d a

Spretiga förslag fällde (S)

Publicerat 27 september 2010

Socialdemokraterna förlorade valet för att analysen, retoriken och förslagen inte hängde ihop. Det gällde framförallt jobbpolitiken men också skolan, finanspolitiken och frågan om vad vi ska äga gemensamt.

De Nya Moderaternas jobblinje var enkel: arbetslösheten är stor och genom att sänka inkomstskatten så sänker vi lägstalönerna och därmed trösklarna för att arbetslösa ska få jobb. Och om fler jobbar så klarar vi välfärd och pensioner. (M) kommunicerade jobbpolitiken genom att etablera problemet och ge ett sammanhang som skapade mening åt partiets förslag.

Hur kontrade (S)? Som jag, som politiskt intresserad (S)-väljare, förstod det, så handlade (S) förslag om en ”jobsatsning”. Det budskap som genom mediebruset sipprade fram till mig var nämligen förslag om ”100 000 jobb och utbildningsplatser”. Mindre klart, vid en första anblick, var hur mycket som var jobb och hur mycket som var utbildningsplatser samt var dessa nya jobb skulle skapas. För den som orkade gå vidare utkristalliserade sig några mer konkreta jobbförslag: 1) anställ fler i offentlig sektor, 2) bygg höghastighetståg och 3) sänk skatten för arbetsgivare som anställer arbetslösa unga.

Den enda satsningen för att direkt öka antalet tjänster i privat sektor var alltså en riktad skattesänkning mot ungas arbetsgivare. För att riktigt pranta in hur viktiga skattesänkningar var för jobbskapande, ville (S) subventionera rika människors badrumsrenoveringar och restaurangbesök, men absolut inte deras städning. Snacka om att köpa motståndarens lösningar. (S) var i själva verket överens med (M) om att sänkta skatter skapar jobb men ville bara ha lite mindre sänkta skatter. Som lök på laxen gick den största utgiftsposten i budgeten till en skattesänkning åt pensionärerna.

Man köpte alltså (M):s bild att skattesänkningar ger jobb, men retoriskt kommunicerade man sin egen politik som en ”satsning på kunskapsintensiva jobb”. Samma sak i skolfrågan. (S) köpte Jan Björklunds ordning-och-reda-skola och föreslog betyg redan i sjunde klass, men kryddade med fler lärare och i retoriken ville man sedan göra ”satsningar” i skolan. Samma sak i finanspolitiken. (S) accepterade regeringens budgetramar och förde sålunda en finanspolitik strax till höger om Konjunkturinstitutets rekommendationer. Men i retoriken lät det som om det var stora satsningar från regeringens sida som skulle få fart på jobben igen. Samma sak i frågan om vad som ska ägas gemensamt. (S) angrep (M) för att ha sålt gemensamma tillgångar för billigt, men accepterade i grunden bostadsrätter och privata utförare i vård och skola. Kan någon ens minnas några egna förslag? Trovärdigt?

Anta nu att man inom (S) verkligen trodde på skattesänkningar för tjänstesektorn som idé. Då önskar jag att partiet kunde bli bättre på att kommunicera dessa förslag i ett sammanhang, till exempel av typen: ”Vi går nu in i ett postmaterialistiskt samhälle då livskvalitet inte är ännu en platt-teve utan ett restaurangbesök med vännerna. Detta samhälle gynnar miljön. För att uppnå detta nya gröna folkhem så ska vi genomföra en grön skatteväxling specifikt riktad mot tjänstesektorn. Det skapar fler jobb, bättre livskvalitet och en renare miljö.”

Medan (M) gick till val på två tydliga jobbrelaterade mål: budgetkontroll och fortsatt sänkta skatter för jobbens skull, så hade (S) som offensiv men innehållslös slogan ”Vi kan inte vänta”. Detta offensiva budskap valde man alltså att kommunicera med de måttligt offensiva förslagen att 1) sänk skatterna lite här och var och lite mindre än alliansen, 2) börja bygg höghastighetståg som kan vara klara någon gång i en obestämbar framtid och 3) anställ fler i offentlig sektor.

Analys, retorik och förslag hängde inte ihop. Väljarna kunde uppenbarligen vänta.

Mikael Feldbaum, medlem i S-föreningen Akademikersossarna

Kaffe och bulle i norra och östra Skåne

Publicerat 28 september 2010

I veckan får jag kallelsen som förklarar att det är dags för mig att göra en vända till i politikens pannrum. Efter ett år av möten i barna och med föreningarna, resor från Österlen till Bjäre över Göinge och många nya tankar och erfarenheter har jag fått förtroendet att låna en av de riksdagsstolar som tillhör medborgarna i norra och östra Skåne.

I denna landsbygdsdominerade del av Sverige har det parti som jag tillhör gjort ett mycket bra val. De enda som kan stoltsera med ett ännu bättre är Sverigedemokraterna. I veckan som gått har således TV-reportagen från Hässleholm, Bromölla och Tomelilla avlöst varandra. "Varför?", frågar sig de Stockholmsbaserade mediernas intervadjournalister, röstar man så konstigt där borta? Någon statsvetare som gjort karriär på att tala om, men knappast med, Sverigedemokratiska väljare får uttala sig. Någon politiker som till exempel nyss uppmanade svenska folket, hela svenska folket, att gå och rösta och intygade att det var mycket viktigare än vad man röstade på, ges plats att förfasa sig över att medborgarna gjort som de blivit ombudda.

TV-inslagen fick mig att tänka tillbaka på ett möte i Stoby församlingshem. Kyrkan bjöd på kaffe och bulle och jag fick chansen att diskutera politik med uppemot hundra engagerade Hässleholmare. Vi talade om varför de ständiga löftena om tillräckliga resurser till välfärden alltid verkar följas av nya nedskärningar, om vad det kan ha för samband med den bonus- och roffarkultur som syns i toppen av några av våra bolag och om vad vi som sliter i knattefotbollen, läxhjälpgrupper, pensionärsorganisationer och vad som nu är skulle kunna göra åt det. Vi blev ganska överens om att vi måste förändra politiken så att den representerar samhället bättre. Man borde inte få sitta för länge på ett politiskt uppdrag. Och man borde göra sig av med önskan att de som

I en tid där landet klyvs kan man vinna val på ett av två program, antingen vädjar man till människors rädsla och ilska, eller till människors hopp och vilja till framtidstro. När jag tittar efter på Valmyndighetens hemsida visar det sig att det blivit som flest gröna röster i de byar där också (SD) ökat som mest. Min valrörelse hade inga klatschiga slogans eller snygga affischer. Jag litar mer än så till det mest utbildade folk som någonsin bebott det här landet. I stället åkte jag runt med Svenskans förre chefredaktör Bertil Torekull och drack kaffe och bulle med väljare av alla de slag. Jag tog med mig deras erfarenheter och idéer och har nu lovat föra dem vidare in i riksdagen. Vi lär inte vinna några guldägg, men vad gör det. Nu börjar jobbet – jag skulle inte ens ha tid att gå på prisutdelningen.

Gustav Fridolin, folkhögskolelärare och riksdagsledamot för Miljöpartiet

Bygg de rödgröna underifrån

Publicerat 30 september 2010

Alla tre partier i den rödgröna alliansen är nu inbegripna i intensiva eftervalsdebatter. Det är helt nödvändigt. Man kan till exempel tala länge om hur medierapporteringen var till alliansens fördel, att själva premisserna för debatten var en totalfokusering på så kallade ”plånboksfrågor”. Den diskussionen kan också landa i konstruktiva lösningar – den breda arbetarrörelsen kan en gång för alla bestämma sig för att försöka göra någonting åt den katastrofala mediesituationen i Sverige. Men det räcker inte. De rödgröna måste rannsaka samarbetets grundvalar. Varför var det så lätt att attackera koalitionen? Varför förlorade man sin trovärdighet i skarpt läge?

Den diskussionen får inte fastna i politikens yttre former. Den här valförlusten var inte ett resultat av misslyckade mediestrategier. Den är inte i första hand de politiska ledningarnas fel. Men det finns grundläggande problem i hur samarbetet byggdes upp och hur det sedan fungerade.

Det rödgröna samarbetet skapades uppifrån. Det diskuterades i partistyrelser, det förankrades i riksdagsgrupper, det kampanjades genom lojala partimedlemmar. Det var starkare på toppen än på botten. När det svajade där uppe fanns inte tillräckligt många där nere som kunde stötta upp hela bygget. De rödgröna överlevde inte attackerna på Mona Sahlins trovärdighet och Vänsterpartiets regeringsduglighet därför att hela samarbetets politiska tyngd låg på toppen. Nu finns möjligheten att bygga ett nytt samarbete som inte är bräckligt, som bygger på en stark bas av medborgare. Fler måste bli delaktiga i ett stort rödgrönt projekt.

Valrörelsen 2014 kan börja imorgon. Följ det norska exemplet och bjud in fackföreningsrörelsens medlemmar till att tycka till om de rödgrönas politik, inte bara Socialdemokraternas. I Norge blev LO en tydligt progressiv pådrivande kraft som formulerade sina egna krav. En självständig fackföreningsrörelse som ändå hade sin lojalitet hos det rödgröna regeringsalternativet. Ta den modellen och anpassa efter svenska förhållanden. Låt lokala partiföreningar inleda samtalskampanjer med medborgarna redan nu. I borgerligt styrda kommuner, sätt upp ramarna för vad som är det rödgröna svaret på människors vardagsproblem och börja bolla det med kommuninvånarna så fort det bara går. Se till att alla tre partier knyter till sig sina allierade ännu närmare – miljörörelsen, de långtidssjukskrivnas intresseorganisationer och alla de spontana antirasistiska initiativ som just nu bubblar fram ur folkdjupet.

Den här strategin kräver fyra år av massmobilisering. Den mobiliseringen ska inte gå under paroller utkommenderade från Sveavägen 68 – tvärt om ska den syfta till att gå i dialog med så många människor som möjligt. Ta initiativet över människors politiska medvetenhet genom att låta dem själva vara delaktiga i politikens utformning. Då kommer alla möjliga människor bli ambassadörer för det rödgröna projektet, på arbetsplatser och i bostadsområden. Då kommer det alltid att finnas någon där som förklarar vad som händer med välfärden när man sänker skatten för de allra rikaste. Då kommer det alltid finnas någon som kan bita ifrån när rasistiska fördomar luftas vid fikabordet. Överallt kommer det att finnas människor som upplever att de rödgröna talar deras språk, berättar deras berättelse om Sverige. Det blir ringar på vattnet för ett regeringsskifte i nästa val. Mot den borgerliga tankedominansen finns ingen bättre medicin än människor av kött och blod.

Demokrati tar tid. De rödgröna måste verkligen förstå att det är så. Människor måste få tänka efter, de måste få känna sig sedda, de måste få utrymme att tala sida vid sida med många andra. Alliansen är ett elitprojekt med tillgång till tusen och en megafoner som kan ropa budskapet ned till folket. Det rödgröna alternativet har inte de resurserna och kan inte vinna på det viset, men de kan välja att vara det lyssnande svaret på alliansens toppstyrda och svepande politik. De rödgröna kan välja att vara ett regeringsalternativ som växer underifrån. En folkrörelse för maktskifte.

Erik Wiklund, skribent och frilansjournalist

Bakom framgången lurar förlusten

Publicerat 3 oktober 2010

Något som blir allt tydligare för varje valrörelse är att politiken blir allt mer personorienterad. I år har de svenska partiledarna delat med sig av allt från städtips till musikmak. Trenden som vi ser är att det blir allt viktigare att kommunicera vad den politiska personen står för, snarare än att betona den där "tråkiga" politiken. Göran twittrar och har den roligaste appen, Fredrik agerar modell i modetidskrifterna Café och King, medan ~~Monica~~ låter oss ta del av hennes ii

(S) har hamnat i en intellektuell kris

Publicerat 5 oktober 2010

Ett vanligt tema i eftervalsdebatten är att socialdemokratins idéer hör historien till. Ingenting kan vara mer felaktigt. Sällan har socialdemokratins grundläggande ekonomiska idéer – keynesianismen och den produktiva välfärdspolitiken – varit mer relevanta än i dag. Finanskrisen har raserat den ensidiga tron på ekonomisk utbudspolitik. Modern forskning visar att tillväxt drivs av utbildning, hälsa och social tillit. Välfärdspolitik är tillväxtpolitik. Vi ser också att den progressiva idédebatten blomstrar i Sverige; bland unga intellektuella, i socialdemokratins sidoorganisationer, i tidskrifter och på seminarier. Socialdemokratins vision om jämlikhet och lika chanser bär, över generationer.

Ändå har socialdemokratin hamnat i en intellektuell kris. Varför?

En kris har i regel flera bottnar. Här vill jag peka på en av dem: Partiledningens oförmåga att kanalisera d

grunden: En kunskapsbaserad politik för hållbar utveckling, buren av socialdemokratins tro på jämlikhet och alla människors lika värde.

Om trettio år har världen tre miljarder nya invånare. Atmosfär och ekosystem är under hård press. Nya ekonomiska stormakter dominerar världen. Här hemma åldras vår befolkning. Resurserna blir knappare. Om svensk socialdemokrati ska hinna påverka utvecklingen under de kommande, kritiska decennierna finns det inte tid för fler nederlag. Det är dags för en ny politik, som blickar framåt.

Lena Sommestad, professor och tidigare miljöminister (S)

Mediesituationen måste vara central i eftervalsanalysen

Publicerat 19 oktober 2010

Den 30 september i år hade på dagen tio år förflutit sedan det sista numret av Arbetet (i Skåne) och Ny tid (i Göteborg) kom ut. Därmed fanns det inte längre någon socialdemokratisk morgontidning i någon av de tre största städerna. Man måste gå tillbaka till 1984, då försöket att nystarta Stockholmstidningen gick om intet, för att finna S-tidningar i samtliga tre storstadsregioner.

I dag finns det bland de tio största svenska kommunerna bara en enda morgontidning med socialdemokratisk ledarsida. Det är Folkbladet i Norrköping, som dock ägs av "lokalkonkurrenten" Norrköpings Tidningar och har en upplaga på under 7 000 exemplar. De borgerliga tidningarna i de tio största kommunerna når varje dag runt en och en halv miljon abonnenter och många fler läsare. Tilläggas kan att de stora stockholmska etermediernas journalister, så vitt jag förstår, mest bara läser Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet till frukost. Det är inte betydelsefullt för nyhetsrapporteringen eller den politiska dagordningen.

Det må så vara att mediedreven i valrörelserna inte är partipolitiskt tillrättalagda, utan lika gärna, enligt medieforskarna, skulle kunna drabba borgerliga partier. Men faktum är att i de två senaste valen har valbevakningen kraftigt missgynnat Socialdemokraterna och självklart är de borgerliga, kommersiella tidningsägarnas helt dominerande ställning på tidningsmarknaderna ett starkt stöd för borgerligheten.

Opinionssidorna – ledare och debatt – är viktiga för det politiska samtalet. Men vill man nå en större publik och göra skillnad räcker det inte att i huvudsak skriva ledare och presentera debattartiklar på nätet. Man måste kombinera det politiska med det populära, opinionsbildning och politiska nyheter med allmän nyhetsförmedling; nöjes-, sport- och kulturjournalistik. Att Arbetet fick så stort politiskt inflytande i 113 år berodde på den höga kvaliteten på allmänjournalistiken, på att den var en bred, folklig tidning.

Ännu större roll för den politiska dagordningen spelar vilka nyheter som berättas och inte berättas. Och det är ingen tillfällighet att rut-bidrag, fastighetsskatt och övre medelklassfrågor fick ett oproportionellt stort utrymme i valrörelsen. Det visade sig ju också att en lång rad redaktionschefer och politiska redaktörer på stora nyhetsmedier själva fick städbidraget. Intresset ljuger inte.

Trenden på mediemarknaden är maktkoncentration och kommersialisering. Visst är det en ironi och motsägelse att "den tredje statsmakten", som ska granska de andra makterna, är så ensidigt styrd av just kommersiella intressen. Är det verkligen förenligt med det demokratiska uppdraget?

I världen är det ett tiotal jättelika profit- och reklamstyrda koncerner som dominerar scenen, en nyhetsindustri som alltmer flyter ihop med underhållningsindustrin. I Skåne, där jag bor, finns i dag åtta morgontidningar varav fem ägs av Bonniers. När de mera kvalificerade analyserna av valutgången 2010 levereras kommer mediernas insatser att nämnas som en av de viktiga förklaringarna till att de rödgröna förlorade valet.

Själv möter jag fortfarande ganska ofta, det gäller inte minst efter den senaste valförlusten, personer som beklagar att Arbetet inte längre finns. De vill inte sällan att arbetarrörelsen ska starta en ny, varför inte rikstäckande, morgontidning.

Lite sorgsna blir de när jag säger att jag inte tror på ett sådant projekt. Att på dagens morgontidningsmarknad i storstäderna försöka etablera en socialdemokratisk eller andratidning överhuvudtaget vore dumdrigt. Miljonerna skulle rulla i en aldrig sinande ström när dessa nya utmanare, i väntan på de nödvändiga abonnenterna och annonsintäkterna, skulle försöka matcha Dagens Nyheter, Göteborgsposten och Sydsvenskan. Det hade troligen gått att rädda Arbetet för tio år

sedan, exempelvis genom samverkan/samgående med Skånska Dagbladet. Men att nystarta i dag är förmodligen omöjligt.

Däremot är det troligt att ännu ett antal av de kvarvarande morgontidningarna kommer att gå under i nästa kris. De stora drakarna kommer, om de överlever, att få växande problem, därför att konkurrensen om reklam- och annonspengarna hårdnar alltmer.

Men även om nya morgontidningar inte är en bra idé så måste arbetarrörelsen och folkrörelserna våga göra något för att bryta den borgerliga och kommersiella dominansen. Det handlar om att pröva och stödja nya idéer och projekt, på papper och på nätet. Veckoslutstidningen är en sådan idé. I Skåne har vi startat Efter Arbetet och ETC Förlag driver ett antal veckoslutstidningar. Dagens Arena är ett projekt på nätet, som vill ge ”opinion, nyheter och fördjupning ur ett radikalt perspektiv”. Just kombinationen veckoslutstidning på papper och daglig nättidning är en spännande tanke.

Kanske har arbetarrörelsen inte förstått hur allvarlig mediasituationen är. Därför måste den här frågan vara central i eftervalsanalysen.

Bo Bernhardsson, riksdagsledamot (S) och chefredaktör för tidskriften Tiden

Arbetarrörelsens kärnfrågor hör hemma i Europa

Publicerat 21 oktober, 2010

Det är lätt att få intrycket att Socialdemokraternas Europapolitik är oviktig. Emellanåt dyker det upp ett debattinlägg i morgontidningen. Men dessa sporadiska utspel från socialdemokrater i Bryssel skapar sällan någon debatt. Det är helt naturligt med tanke på att tongivande politiker på hemmaplan lika sällan backar upp eller tar strid för hur välfärd, miljö och integration ska förbättras inom EU. Den europeiska horisonten är med andra ord alldeles för avlägsen när Socialdemokraterna för fram sin politik i den svenska debatten.

Detta bör på allvar ifrågasättas nu när partiet står inför nödvändig förnyelse. I stället för att återvända till en mer traditionell socialdemokratisk välfärdspolitik kan partiet vidga perspektivet och visa vilken roll arbetarrörelsens kärnfrågor har att spela i ett allt mer rörligt Europa. Erfarenheter från andra socialdemokratiska partier pekar på att detta också kan stärka partifärgen. Den europeiska vänstern är i allmänhet inte bara mer positiv till samarbete inom unionen. Europa är en självklar stridsfront för olika reformkrav. Det märks i den inrikespolitiska debatten och det skapar konflikter med högerpartier som inte vill ha nya överstatliga regleringar.

I samband med finanskrisen har tilm o l m m g

vx Tj 4

Det goda samhället måste vara grunden för (S) politik

Publicerat 5 november 2010

När Mona Sahlin valdes till partiledare sa hon att socialdemokratien är en frihetsrörelse som ska stå på medborgarnas sida, inte systemens. Jag arbetade då som vårdbiträde och blev väldigt glad. Många av mina arbetskamrater såg välkomnande på en eventuell privatisering av arbetsplatsen, för att det inte kunde bli sämre. Vi kände oss maktlösa i förhållande till den kommunala arbetsgivaren.

Av detta blev det intet i valrörelsen. Möjligheternas land må ha fungerat bra i fokusgrupper och opinionsundersökningar, men det bars inte upp av en idé om hur Socialdemokraterna vill fördela makt och inflytande mer rättvist i samhället.

2009 publicerade Jon Cruddas, parlamentsledamot för brittiska Labour, och Andrea Nahles, partisekreterare för tyska SPD, manifestet *Att bygga det goda samhället*. Sedan dess har en debatt pågått om vad det goda samhället är och hur vi kan nå dit. Och visionen var bärande i Ed Milibands linjetal på Labourkonferensen tidigare i år. Det borde inspirera framtidsdiskussionen även i de svenska Socialdemokraterna.

Cruddas och Nahles skriver att det goda samhället bygger på demokrati, gemenskap och pluralism. Som jag ser det måste det även bäras upp av en politik för att fördela makt och inflytande mer rättvist i samhället. Främst gäller det 1) deltagande i det demokratiska livet, 2) inflytande på arbetsplatserna, och 3) inflytande över den egna tiden.

1) Nästan 85 procent av de röstberättigade röstade i höstens val, vilket är det högsta deltagandet på många år. Men samtidigt som valdeltagandet ökade nationellt, minskade det kraftigt i flera av Stockholms valkretsar. Valkretsar där Socialdemokraterna fortfarande är starka bland dem som väl gick och röstade. Sjunkande valdeltagande är ett symptom på minskad känsla av gemenskap i och tillit till samhället. Det är en varningsklocka att ta på allvar. För att återupprätta känslan av gemenskap krävs ett brett batteri av åtgärder, allt från riktade åtgärder för att få upp valdeltagandet till en översyn av hur samhällets institutioner fungerar och bemöter medborgarna. Det är en svår utmaning, men inte desto mindre viktigt. När färre människor känner gemenskap med samhället riskerar det att spricka.

2) Väldigt många människor känner stress och vanmakt över situationen på den egna arbetsplatsen. Detta gäller inte minst i den offentliga sektorn. I de kommuner där Socialdemokraterna styr är partiet ofta en del av det som skapar missnöje bland de anställda. Det är ett problem. Kommunalarbetsförbundet arbetar sedan ett antal år med att skapa mönsterarbetsplatser, för att bland annat öka de anställdas inflytande över arbetets organisering. I de kommuner där Socialdemokraterna är arbetsgivare borde detta vara en självklar utgångspunkt för den förda politiken. I kraft av goda exempel kan dessa kommuner inspirera andra kommuner och även privata företag att öka de anställdas inflytande på arbetsplatserna.

3) Samtidigt som vi har en hög arbetslöshet jobbar människor allt mer, och i storstadsområdena spenderar människor stor del av sin fritid pendlande till och från jobb. Då kvinnor fortfarande genomför en större del av det obetalda arbetet finns det även en väldigt tydlig könsaspekt på frågan om inflytande över tiden. Såväl RUT-avdraget som det så kallade butler-förslaget i valrörelsen är försök att komma till bukt med detta på individnivå. Socialdemokratien måste i stället formulera en politik baserad på generella lösningar. En jämnare fördelning av det obetalda arbetet är naturligtvis centralt ur ett könsperspektiv, men det finns även saker att göra på kort sikt. Ilija Batljans och Carin Jämtins förslag handlade om att på ett mer rationellt sätt utnyttja samhällets gemensamma tillgångar för att underlätta i människors vardag. Det är en riktig ansats. Det kan handla om att bygga ut kollektivtrafiken, planera förskolor och skolor så att de ligger i anslutning till transportleder, öka möjligheten att göra vardagsbestyr i anslutning till tunnelbanan och så vidare.

Socialdemokraternas förnyelsearbete måste ta sin utgångspunkt i strävan efter att öka människors inflytande över sina liv och över samhället. Jon Cruddas varnade häromveckan Labour för att hemfalla i nostalgi och puritanism, något även svenska socialdemokrater bör ta intryck av. Låt det goda samhället bli en utgångspunkt i arbetet för att forma en socialdemokratisk politik för framtiden.

Anders Eriksson, medlem i Socialdemokraterna i Stockholm

LEDARE UR DAGENS ARENA

Högervinden blåser på och förstärks

Publicerat 19 september 2010

Svenska folket har valt ett fortsatt borgerligt styre. Trots att det ännu är oklart hur statsminister Fredrik Reinfeldt (M) tänker bygga en majoritet i riksdagen för att få igenom sin politik så är det tydlig: högervinden blåser på och förstärks.

Det stämmer som Fredrik Reinfeldt sa på valnatten att det har hänt något i svensk politik. Moderaterna har slutat ses som särintressenas och de få och rikas parti. Den borgerliga regeringen har fört en politik som ur ett kortsiktigt och ekonomiskt perspektiv har gynnat majoriteten av svenskarna.

De rödgröna gick till val på att ställa skattesänkningar mot en förstärkt välfärd. Den motsättningen räckte inte för att ge dem väljarnas förtroende, eftersom de allra flesta svenskar inte kan känna in på huden att välfärden har blivit sämre de senaste fyra åren. Regeringen har fört en politik som har gynnat majoriteten – de som har drabbats av exempelvis de nya sjukförsäkringsreglerna är färre. Högerregeringen har inte skurit brutalt i välfärden, som många beförde, utan de har i stället omfördelat och delat ut mer till de som redan har mycket och har det bra. Skillnaderna växer – precis som det var tänkt.

Men det har inte bara hänt något i politiken, utan i hela samhället. Tidigare kunde Socialdemokraterna vinna förtroende hos de väljare som direkt och ekonomiskt gynnades av partiets politik, men även hos de som kände solidaritet med tanken att andra än de själva måste ha drägliga villkor och att politik handlar om mer än att n i ~~sjTj 450 0 45 1529 0 Tm~~ (.)

Vem skulle klara det bättre?

Publicerat 20 september 2010

Valkvällen kommer minnas genom Sverigedemokraternas entré i riksdagen. Men valrörelsen? Hur kommer den gå till historien – som en om opinionsmätningar i stället för journalistik eller en om skatter och privat ekonomi? En gissning är att den skrivs in som den om Mona Sahlin.

Har någon svensk valrörelse varit så fokuserad kring en speciell partiledare? Löpsedel efter löpsedel om förtroendesiffror och krismöten. Det ironiska är att SVT:s vallokalsundersökning sedan visade att socialdemokratiska väljare fäste lite avseende vid person, men all vid politikens innehåll. För moderata väljare var förhållandet däremot motsatt.

Man kan inte förklara Socialdemokraternas dåliga valresultat med dagstidningarnas slagsida. Orsakerna är mer komplicerade. En är svaga kampanjmaskinerier. Redan i våras, i samband med skuggbudgeten, när oppositionen misslyckades att försvara en perfekt utformad fastighetsskatt sattes den tafatta tonen. För Socialdemokraterna börjar svaga valrörelser bli dålig tradition. Vem minns en som fungerade?

Inget säger att angreppen mot Sahlin kommer att sluta. De närmaste veckorna kan vi vänta oss den återkommande frågan om när hon avgår. Det började försiktigt [från vänster i Arbetarbladet](#) samt med spaningar i Aftonbladet och Dagens Nyheter i går. Om några dagar kan det ha accelererat till krav med versaler – från i första hand liberala ledarsidor och kommentariat.

Trycket kommer skapas utifrån, inte inifrån hennes eget parti. Det blir viktigt att hålla mot. Mona Sahlin måste få fullfölja sitt projekt att återge Socialdemokraterna politisk vilja och reformagenda. I det ingår rödgrönt samarbete och ett goodbye till fantasin om det egna partiet som universums centrum. Arbetet kräver tid. Det sker i ett stort europeiskt perspektiv. I alla länder ställer vänsterpartier samma frågor om hur en radikal *och* valvinnande politik kan se ut. Hela det socialdemokratiska projektet är på renoveringsarbete. Slutsatsen är inte annan i Sverige än i andra länder: långa dagar av politiska omprövningar återstår.

Under mandatperioden ska Miljöpartiet få nya språkrör. Lars Ohly kan förvänta sig en hård storm av kritik från vänster – han har kompromissat mer än någon annan i det rödgröna samarbetet. Därför kommer Mona Sahlin bli den sammanhållande kraften under fyra hårda år i opposition mot nya skattechocker, ettriga sverigedemokrater och inskränkningar av vanliga löntagares friheter. Det vet hela den borgerliga opinionskartellen. Det är mot henne de kommer sikta in sig. Hennes uppdrag blir svårt. Vem skulle klara det bättre?

Per Wirtén

Gråt inte, organisera er

Publicerat 21 september 2010

I söndags skrev Sverige in sig i den lika långa som tragiska europeiska tradition som påbjuder främlingsfientliga partier i parlamenten.

Sverigedemokraternas valframgång är ingen slump, utan frukten av ett tålmodigt och metodiskt arbete. Partiet har målinriktat gjort Skåne och Blekinge till sin bas för att i jämn mak avancera från den första kyrkovalsframgången via allt fler kommunala mandat och med dem stegrande ekonomiska bidrag i partistöd.

Till skillnad från Ny Demokrati är Sverigedemokraterna en del av en större våg av välorganiserad högerpopulism där framför allt muslimer och den påhittade ”islamiseringen” utmålas som ett hot mot framtiden och ”nationella” värden. Det enda som gör dem unika är rötterna i det öppet nazistiska Bevara Sverige svenskt.

Valresultatet är ingen chock. Som [andra red](#)

Varningar från 1989

Publicerat 23 september 2010

Socialdemokratin är en rörelse i en gammal kropp. Visar valresultatet 2010 att allt inte varar för evigt? Tiden gick ju förbi liberalen Karl Staaff! De två valen på våren och hösten 1914 beseglade liberalernas öde. Fram trädde socialdemokratin som ledande opponent till högern. I dag står Karl Staaff staty på en undanskymd plats vid Birger Jarlsgatan i Stockholm. Sedan 1914 år har socialdemokratin varit största parti. Men nu bara med mindre än en procents marginal.

I mitten av 1980-talet gav SSU ut en tidskrift med namnet "1989". Titeln anknöt till den franska revolutionen 1789 och SAP:s bildande 1889. Ingen visste att 1989 skulle bli en historisk vändpunkt. Men projektets primus motor Jan Lindhagen hade en förståelse och en känsla för de underliggande samhällsförändringarna. Men betraktades allmänt som en socialdemokratisk dissident på kant med Palme och Sveavägen 68. Det är med dubbel sorg jag läser att Lindhagen avled ett par månader innan årets val. Kanske rymmer allt detta en djupare symbolik.

Jag minns särskilt en essä av Thomas Söderqvist om det framväxande informationssamhället som ett nytt klassamhälle vilket arbetarrörelsen inte lyckats greppa. Söderqvist avslutade med att det vore tråkigt om socialdemokratin hamnade på Skansen. I år höll socialdemokraterna sin valvaka på Tekniska Museet, ett stenkast från Artur Hazelius gamla skapelse.

2010 är "business as usual" inget alternativ. Socialdemokratin kan inte bara rekrytera i den interna allt mer snäva rörelsefamiljen. Efter valförlusten 2002 lyfte moderaterna in tre personer som jobbat med annat under några år: Anders Borg, Sven-Otto Littorin och Per Schlingmann. Resten är historia. Vågar Mona Sahlin göra något liknande? Det finns förstås också talanger i partiet. Luciano Astudillo, Evin Cetin och Ilija Batljan är tre av många exempel. Men får de utrymme eller slår rörelsens jantelag till igen?

Socialdemokratin har inte förstått vidden av Moderaternas projekt. Moderaterna har erövat mitten från höger och därmed lyckats definiera politikens centrum. Moderaterna ska bli ett brett borgerligt parti som CDU i Tyskland. Det gäller att känna sin motståndare. Reinfeldt och Borg har skakat av sig sina mest reaktionära överklassmanér. Annat var det på Gösta Bomans tid. Han bevakade högerflanken till varje pris.

Politikens logik är i grunden enkel. Två slår den tredje. Socialdemokraterna måste alltså erövra mitten från vänster. Detta tolkas av många vänsterdebattörer som en eftergift och förkastlig jakt på "medelklassväljarna". Men uppgiften är betydligt större. Som SPD:s Sigmar Gabriel framhållit är den avgörande frågan vem som definierar den politiska dagordningen.

Därför måste socialdemokratin samhällskritik grundas i en habil samhällsanalys. Den behöver en egen strategi på ett antal centrala politikområden. Detta saknas i dag. De socialdemokratiska idéerna är livskraftiga. Men behöver ny näring. Socialdemokratin är en idétradition i sin egen rätt. Men socialdemokratiska partiets kropp är trött. Går det att skaka liv i den?

Håkan A Bengtsson

(S) kan inte längre ignorera de stora ekonomiska frågorna

Publicerat 27 oktober 2010

Eftervalsdebatten pågår. Ord blir till meningar som blir analyser. Mitt i allt finns en obönhörlig siffra som svider. 26,1 procent. Så liten var andelen väljare som ansåg att de rödgröna var bäst lämpade att sköta den svenska ekonomin. 59,9 procent svarade alliansen.

En delförklaring till 26,1 procent lär vara det rödgröna samarbetet som Mona Sahlin pausade i förrgår. I Norge jämförs socialdemokratiska Arbeiderpartiet med en kungsörn. De andra djuren (läs: partierna) får förhålla sig till den stora örnen som flyger över det politiska landskapet. Men när örnen sätter sig i en blockpolitisk bur med en grönfink och en rödhake förlorar den sin unika roll. Vad gäller ekonomisk politik är det sannolikt att de andra fåglarnas rykte i frågor om tillväxt- och näringspolitik spelade en negativ roll.

Att skylla på det rödgröna samarbetet vore dock en förödande förenkling. Progressiva partier i hela EU har förfärande svårt att få grepp om den ekonomiska dagordningen, finanskrisen till trots. Det var uppenbart i den svenska valrörelsen, då S negligerade frågor om tillväxt och näringspolitik. I de amerikanska kongressvalen, som avgörs på tisdag, saknar Demokraterna ett sammanhållet ekonomiskt budskap. Arbetslösheten är tvåsiffrig, tillväxten låg, fyra miljoner amerikaner har skulder som är mer än dubbelt så stora som värdet på huset. Någon ”change” har inte synts till.

Att de stora, ekonomiska frågorna inte längre kan ignoreras framhölls med önskvärd tydlighet under gårdagen när Arenas Ekonomiska Råd genomförde [sin första årliga högnivåkonferens](#) i Stockholm i samarbete med Friedrich Ebert Stiftung. Störst avtryck gjorde Sony Kapoor, som tidigare arbetade i finansmarknadsstormens öga (Lehman Brothers). Nu driver han [en tankesmedja som predikar att finansmarknaderna måste regleras](#).

Kapoor jämför finansmarknaderna med ett trafiksystem där puttrande småbilar har ersatts av stora lastbilar med farlig last. Inga hastighetsbegränsningar råder. Poliserna har avskedats eller sover. Om inget görs följer ännu en kris. Men Kapoor framhöll även att de globala ojämlikheterna föder spekulation och att perioden mellan varje kris egentligen är mer skadlig. Då vinglar lastbilarna runt i rekordfart, resurser snedfördelas, klimatet och de redan fattiga är förlorarna, nya bubblor skapas. De globala institutioner som ska göra något åt eländet skapades när Erlander var ny som statsminister. Tyvärr är hemläxan komplicerad och jobbig. Men om S ska återfå kungsörnens luftherravälde i ekonomiska frågor måste resan börja här, i en förståelse av det som har försumrats: Den globala ekonomin. Med en berättelse om Sveriges roll i densamma, egna reformer och ett större intresse för europeiskt och globalt samarbete. En rimlig utgångspunkt är en rejäl uppdatering av den svenska modellen i globaliseringens tid. Väljarna ser igenom en politik som ger Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen nya namn, samtidigt som globaliseringens grundfrågor ignoreras.

FA fägelspr45 2010 Tm (l) Tj 414

i m

S-krisen är i full blom

Publicerat 11 november 2010

Visst gör det ont när knoppar brister, varför skulle annars Socialdemokraternas partiledning tveka? För det var den tveksamma S-ledningens brist på krisinsikt och handlingskraft efter valförlusten, som gör att eftervalsdebatten inom S nu plötsligt blommar ut med full kraft.

Att Mona Sahlin och partiledningen hör samman SSU:s krav och ställer sina platser till förfogande är egentligen ingen sensation. Valresultatet var det sämsta sedan 1914. Men försöket att skaffa sig andrum genom att inte göra någonting alls fungerade inte. Tveksamheten skapade ett vakuum och resultatet är att media, proffstyckare och olika aktörer kring S nu styr utvecklingen. Att partiledningen accepterar det krav som SSU har drivit i media är ett tydligt exempel.

S vill rimligen sätta dagordningen för eftervalsdebatten på egen hand. Då krävs, först och främst, att Mona Sahlin tydligt signalerar att hon vill leda S i valrörelsen 2014. Fyra interna arbetsgrupper med relativt öppna mandat kan aldrig ersätta de strategiska vägval och den förnyelseprocess som Sahlin ytterst är ansvarig för.

Vidare bör persondiskussionerna präglas av sans, balans och eftertanke. S bytte ut partiledare, partisekreterare och ekonomisk-politisk talesperson efter valförlusten 2006. Valet 2010 förlorades ändå. Propagandaminister Schlingmann skulle välkomna ett inbördeskrig i S, där alla som kan vinna en debatt mot ett ledande M-statsråd [skadeskjuts av egna pilar](#) eller flyr till USA. Att bara förnygra för förnygrandets skull skapar ofta nya problem, vilket S i Finland har erfarit.

Det stora personproblemet för S är i stället att den strategiska förnyelsen har uteblivit såväl i partiledningen som i riksdagsgruppen. De personer som inte får plats när mandaten blir färre är ofta de mest intressanta: Lite yngre, annan etnisk bakgrund, perioder av erfarenhet bortom arbetarrörelsen. Och många av de mest lysande stjärnorna blir inte politiker, utan tjänstemän. En av de skarpaste i den S-generation som föddes på 1960-talet blev till exempel [vd för Stockholmsbörsen i förrgår](#).

Överdriven positionering, korridorsnack och mygel riskerar också att hämma den politiska diskussion som naturligtvis bör dominera eftervalsdebatten inom S. Och det är här som socialdemokratins utmaning ligger när debatten plötsligt står i full blom: Att ersätta personfrågor och positionering med något svårare och viktigare: En rejäl politisk framtidsdiskussion.

Om S lyckas definiera den nödvändiga framtidsdiskussionen på egen hand finns ytterligare potentiella hinder. Blir diskussionen bred och relevant, eller kommer den att polariseras av krafter i socialdemokratins yttersta kanter? Blir diskussionen inåtvänd, eller kommer S involvera folkrörelser, forskare, författare och andra röster utifrån? Blir diskussionen nationell, eller kommer S söka upp europeiska S-vänner som brottas med liknande problem?

Visst gör det ont när knoppar brister. M n ^{dot} ho itniv A

REPORTAGE UR DAGENS ARENA

Taktik i höger- och vänsterled

Publicerat 27 september 2010

Maria Wetterstrand och Peter Eriksson. Bild: Fredrik Hjerling / Miljöpartiet

Göteborg går i väntans tider.

Efter en ovanligt jämn valrörelse landade man i ett valresultat som innebär att ingen ännu vet vem som kommer att styra kommunen de närmaste fyra åren. Ett resultat som glädde ett parti mer än alla andra: Miljöpartiet.

Även om den stora nyheten i kommunvalet var framgångarna för Sverigedemokraterna och för Vägvalet – som gick till val på att få bort biltullarna som ska införas i staden från och med 2013 – kommer de två partierna sannolikt inte att spela någon framträdande roll i kommunpolitiken de närmaste fyra åren. Miljöpartiet däremot, sitter med alla trumf på hand.

Tillsammans med (S) och (V) har man 41 mandat i kommunfullmäktiga – precis tillräckligt för att bilda majoritet. Exakt lika många platser får de tre borgerliga partierna ihop med de gröna.

– Jag kan inte säga någonting om vilka sakfrågor vi kommer att driva hårdast när vi förhandlar med de olika partierna, säger Kia Andreasson, gruppledare och kommunalråd för (MP) i Göteborg.

– Vi har inte diskuterat med vår fullmäktigegrupp än, och i slutändan är det de som bestämmer, fortsätter hon.

Men det är självklart att (MP) kommer att sälja sitt stöd dyrt. Man är i ett gyllene läge att förhandla med båda sidor samtidigt.

Ingen Wetterstrand i Reinfeldts regering

Det blir inget organiserat samarbete mellan Miljöpartiet och alliansen. Inga gröna ministerposter i Reinfeldts regering och ingen statsbudget som Miljöpartiet kommer sätta sitt avtryck på. Det stod klart efter en presskonferens med Maria Wetterstrand och Peter Eriksson åtta dagar efter valet.

Men de båda språkrören öppnade också dörren för gemensamma överenskommelser med de borgerliga i enskilda sakfrågor.

– Framförallt tänker vi på invandringsfrågorna och integrations-, asyl- och flyktingpolitiken. Just för att förhindra att Sverigedemokraterna kan utnyttja sin position och få inflytande över de frågorna, sade Maria Wetterstrand till Ekots reporter.

Det betyder förstås att Miljöpartiet inte längre håller fast vid [den rödgröna överenskommelsen](#) om migrationspolitiken.

Samtidigt påstås det rödgröna samarbetet fortsätta, även om det inte är säkert att de tre partierna kommer att lägga fram någon gemensam skuggbudget i höst.

Vänster eller vadå?

På r *gl* er

Facket och Sverigedemokraterna

Publicerat 8 oktober 2010

Allan Jönsson. Bild: Dagens Arena

När protokollet skulle nedtecknas efter fackklubbens årsmöte på tegelbruket i skånska Bjuv tog styrelsen fram en röd spritpenna. Med stora röda bokstäver skrev man: "Allan Jönsson, vald till huvudskyddsombud".

– Nu var det i alla fall omöjligt för dem att missa det. Sen är det ju upp till förbundet att reagera.

Allan Jönsson hade återigen blivit tilldelad ett fackligt förtroendeuppdrag inom IF Metall av arbetskamraterna på tegelbruket Höganäs Bjuv. Röstsiffrorna var enhälliga och det var inte heller första gången Allan lyftes fram. Tidigare år hade han blivit invald i klubbstyrelsen och till och med vald till ordförande. Men inget av uppdragen hade varat särskilt länge. Fortare än kvickt hade protokollen återvänt från avdelningen med ordet "ogiltigt" och motiveringen: "Jönsson delar inte åsikten om människors lika värde".

Allan Jönsson är nämligen inte bara en fackligt aktiv industriarbetare och ordförande i den lokala raggarklubben. Han är även ordförande för Sverigedemokraterna i Bjuv – kommunen som i valet 2010 tog över stafettpippen från Landskrona som Sverigedemokraternas starkaste fäste. Var femte invånare i Bjuv la sin röst på partiet.

Trots det, och trots rödpennan, kom inget brev med vändande post från IF Metalls avdelning i Helsingborg. Den här gången lät man bli att ingripa och gav därmed sitt tysta medgivande.

Olika strategier

Frågan hur facket ska agera gentemot medlemmar eller förtroendevalda som även är aktiva Sverigedemokrater har ställts på sin spets efter partiets senaste valframgångar. Sverigedemokraterna gjorde inte bara ett starkt riksdagsval, de gjorde också ett mycket starkt kommunval och mer än fördubblade antalet mandat ute i kommunerna från 280 mandat i 144 kommuner till 612 mandat i 245 kommuner. Denna nya högerextrema gräsrotsrörelse har även hittat jordmån ute på arbetsplatserna och i fackklubbarna. Särskilt fäste har den fått i de manligt dominerande LO-förbunden och i vissa fall, som i Bjuv, så till den milda grad att den lokala fackklubben kommit att domineras av Sverigedemokrater.

Trots att Sverigedemokraternas framgångar knappast kommit som någon överraskning har fackföreningsrörelsen, liksom i fallet Allan Jönsson, uppvisat en påfallande ambivalens och ängslighet för hur man ska hantera frågan. Olika förbund har kommit fram till olika strategier och även inom förbunden är ofta osäkerheten stor.

I Södertälje ville till exempel Kommunals lokala fackklubb på Södertäljebuss först utesluta en medlem som kandiderade för Sverigedemokraterna i kommunen. Men då var förbundsledningen snabbt framme och tog avstånd från vad ordförande Ylva Thörn kallade för ”åsiktsrestriktioner”.

– Det faktum att en medlem i Kommunal också är medlem i en annan förening eller politiskt parti innebär naturligtvis inte i sig att han eller hon blir utesluten ur förbundet. Många av Kommunals 500 000 medlemmar företräder kristdemokrater, socialdemokrater, centerpartister och andra, sa Ylva Thörn.

Men att jämföra ett engagemang i Sverigedemokraterna med att vara centerpartist är långt ifrån en självklarhet inom LO. Hade kommunalaren på Södertäljebuss i stället varit medlem i Transportarbetarförbundet hade kandidaturen för Sverigedemokraterna tvärtom varit ett fullgott skäl till uteslutning, vilket också blivit fallet för ett antal Transportmedlemmar de senaste åren.

Fackets överlevnad

I förlängningen är Sverigedemokraternas framgångar inte bara en fråga om enskilda uteslutningsärenden, utan en rent av existentiell fråga för fackföreningsrörelsen. Det menar Magnus Manhammar som lett ett LO-projekt mot Sverigedemokraterna i valrörelsen. Inom LO finns det i dag vissa avdelningar och klubbar där uppemot 20 procent av de fackligt förtroendevalda röstar på Sverigedemokraterna. Men Magnus Manhammar tycker att det mest oroväckande ändå är stödet bland ungdomar. Ute på de praktiska gymnasierna i södra Sverige är Sverigedemokraternas ungdomsförbund (SDU) den vanligast förekommande ungdomsorganisationen. Ofta den enda som finns representerad.

– Det här är framtida LO-medlemmar. Om rasismen groer i skolorna så kommer den att gro på arbetsplatserna. Skolorna har misslyckats i sin uppgift att forma demokratiskt sinnade medborgare.

flär ha p e m

tycka lite hur som helst och anpassa sig efter hur vindarna blåser. Det är en avgörande skillnad, säger Magnus Manhammar.

Landskrona går mot strömmen

Men trots Sverigedemokraternas breda valframgångar finns det undantag, och det främsta undantaget hittar man på det mest oväntade stället: Landskrona. Sedan valet 2006, då Sverigedemokraternas väljarstöd på 22 procent chockade resten av landet, har Socialdemokraterna och ett flertal LO-förbund mobiliserat i projektet ”Jobbare mot rasism”. I senaste valet sjönk Sverigedemokraternas väljarstöd till 15 procent. Landskrona är en av endast två kommuner i hela södra Sverige där partiet inte gick framåt.

Ann-Sofie Garsén

– Vi känner att vi fått utdelning för vårt hårda arbete. Vi är lite chockade själva faktiskt. Vad är det man säger: vi är stolta men inte nöjda, säger Ann-Sofie Garsén som leder projektet.

Hemligheten bakom framgångarna heter just hårt arbete.

– Vi har knackat 7 000 dörrar. Vi har synts på torget och ute bland folk. Vi har tagit diskussionen med Landskronaborna. Det viktigaste är inte att vi tar debatten med partiets företrädare. Det viktigaste är att vi tar diskussionen med deras väljare, säger hon.

Arbetarrörelsen måste börja prata om de problem som människor möter i sin vardag, menar Ann-Sofie Garsén.

– Vi måste möta missnöjet med ökade klassklyftor, segregation och utslagning utifrån ett klassiskt arbetarrörelseperspektiv. När Sverigedemokraterna får 22 procent av rösterna så betyder det inte att det finns 22 procent rasister. Det betyder att det finns väldigt många som är missnöjda och förbannade på den etablerade politiken. Det är där man måste börja och det är inget arbete vi bara kan göra i valrörelsen. Det måste vi göra hela tiden, säger hon.

Het potatis

När det gällde fallet Allan Jönsson landade protokollet med de röda bokstäverna till slut i knäet på ombudsmannen Christina Lundin på avdelningen i Helsingborg. Hon tyckte fallet var problematiskt. Visserligen finns det saker i Sverigedemokraternas politik som inte överensstämmer med IF Metalls värdegrund. Men samtidigt måste man respektera den lokala demokratin i fackklubbarna.

– Det vore en annan sak om de skulle stå och vifta med rasistiska plakat och uppträda direkt kränkande. Men det gör de ju inte. De har liksom blivit rumsrena på något sätt, säger hon.

Potatisen kändes till slut lite för het för Christina Lundin som bollade frågan vidare upp till förbundsledningen i Stockholm.

– Vi gjorde bedömningen att han kunde ha kvar sitt uppdrag. I grunden är ju värdegrunderna oförenliga. Men det är delvis en skillnad i uppdrag mellan klubbstyrelse och skyddsombud. I styrelsen ska man vara en aktiv företrädare för förbundets värderingar. Som huvudskyddsombud jobbar man mer med arbetsmiljöperspektivet. Det är en gradskillnad, säger Anders Ferbe, vice ordförande i IF Metall.

Mikael Färnbo

Hvad vilja löntagarna?

Publicerat 11 oktober 2010

August Palm. Bild: Dagens Arena

Det rödgröna samarbetet i årets valrörelse bestod av tre partier utanför sina traditionella element. Socialdemokraterna fick inte arbetsmarknadspolitikerna att hänga samman, Vänsterpartiet hade rört sig mot mitten och Miljöpartiet vänsterut. Det gick som det gick och sämst gick det för Socialdemokraterna. Sedan den 19 september har socialdemokrater både innanför och utanför partiets strukturer fört en livlig eftervalsdebatt om hur en så total genomklappning var möjlig. En av den svenska socialdemokratins grundpelare, facklig-politisk samverkan, har det dock varit tyst om.

Facklig-politiskta k , kn i e m e n e

samarbetet formades fanns ingen anledning för oss att göra avsteg från det beslutet. Framtiden får utvisa om den strategin ska ändras. I Norge har man ju gjort annorlunda, men där är konsekvensen att LO lutar sig mer tillbaka. För oss är det snarare viktigt att delta aktivt, arbeta för att fler medlemmar är politiskt aktiva. Vad som händer i framtiden är inte min sak att bestämma.

Inget trovärdigt regeringsalternativ

Socialdemokraternas gruppleddare i riksdagen, Sven-Erik Österberg (arbetsmarknadsminister under Göran Persson), ser liksom Lundby-Wedin inte LO:s frånvaro i rödgröna arbetsgrupper som ett problem, men menar att arbetarrörelsen inte har vant sig vid förändringen.

– Det här är ju den svåra resan vi gör, våra väljare är inte vana vid att vi kompromissar.

Fackföreningsrörelsen har samma syn på saken – det partiet har bestämt, så har det blivit. Men brottet med det skedde egentligen redan när Gudrun Schyman, då partiledare för Vänsterpartiet, tvingade Ingvar Carlsson till regeringsombildning.

Inte långt efter att Schyman ställde politiska krav ville även Centerpartiet förhandla och 2002 kom det krav på ministerposter från Miljöpartiet. Efter valet 2006 cementerades blockpolitiken och det enda riktigt blocköverskridande som finns kvar är pensionspolitiken.

– Att inte gå in i ett rödgrönt samarbete var inget alternativ, även om vi kanske hade fått lite högre siffror, säger Sven-Erik Österberg. Tyvärr blev vi jagade i valrörelsen angående hur regeringspolitiken skulle se ut och den såg antagligen rätt så spretigt ut. Vi blev nermalda i en valrörelse där vi absolut inte var ett trovärdigt regeringsalternativ.

Borttappad arbetsmarknadspolitik

Centralt placerade personer i Socialdemokraterna ser det som katastrofalt att partiet tappade enormt i gruppen 30-49 år – de förvärvsarbetande. En vanligt förekommande analys är att Socialdemokraterna tappade bort arbetsmarknadspolitik i valrörelsen. Det handlade om ”jobben”, men inte om ”jobbet”, det vill säga om arbetsgivaravgifter och inkomstskatt, inte om arbetsmiljö, lön, arbetsrätt eller fackförbundens roll.

– Socialdemokraterna hade ett i våra ögon väldigt positivt initiativ, ”[Tio punkter för ordning och reda på arbetsmarknaden](#)”, säger Johan Lindholm, andre förbundsordförande för Byggnads. Problemet, fortsätter Lindholm, var att det initiativet kom en månad före valet, i stället för två år före valet. Hade det kommit tidigare hade vi kunnat använda det ute i organisationen. Sen är det för tidigt att reda ut varför det gick som det gick, vi har inte gjort klart valanalysen ännu. Men vi i LO-familjen måste fråga oss vart vi vill ta vägen, innan vi bestämmer oss för hur det facklig-politiska arbetet ska se ut framöver.

Socialdemokrater i sin tur när en besvikelse över att LO inte längre når ut som opinionsbildare, trots en stadig produktion av rapporter och analyser om arbetsmarknaden. Moderaterna har på presskonferenser i valrörelsen kunnat säga att det inte blir några försämringar av arbetsrätten, samtidigt som utökade möjligheter att ge unga människor osäkra anställningar presenteras. Rubrikerna har blivit ”inga försämringar” och att ”Centerpartiet har fått ge med sig”, trots att det inte stämmer. Journalister skriver inte om arbetsmarknad som arbetarrörelsen vill, men om man får tro kritikerna är det LO:s eget fel.

Dörrknackning i stället för arbetsplatssamtal

Bland de med ledande positioner i Socialdemokraterna och LO-kollektivet är man utåt överens om att valrörelsearbetet fungerade bra. Ute i landet är bilden inte lika positiv. Det finns ett missnöje med att LO försökte sig på att vara valmaskin i stället för att hålla dialog på arbetsplatser. Förtroendevalda och aktivister har satt på sig en socialdemokratisk jacka och ställt sig i en valstuga eller knackat dörr, vilket är lättare än att bråka med chefer på arbetsplatser för att få komma in och prata politik med de anställda. Socialdemokraterna må ha saknat en politik för jobbet, men diskussionen på jobbet har ofta uteblivit. När den väl har kommit till stånd menar flera personer som Dagens Arena har pratat med att kunskapen om arbetsmarknadsfrågorna varit låg, vilket man ser som bevis på att facket brister i utbildningen av medlemmarna.

Med ytterligare fyra år av borgerlig politik är risken stor att fackliga principfrågor såsom medbestämmandelagen, förtroendemannalagen och a-kassan ifrågasätts. I fackförbunden finns en oro för effekterna, men inget självklart svar på hur de ska hanteras. Ett svar är att teckna privata [försäkringar för sina medlemmar](#), så att de får bibehållen trygghet, men då urholkas den svenska modellen ytterligare.

Valresultatet visade att löntagarna har vänt arbetarrörelsen ryggen, vilket tydliggör behovet av en politisk analys som utgår från löntagares behov. För att den analysen ska vara förankrad behövs facklig-politisk samverkan. Inget har svaret på vilka löntagarfrågorna är, men det framstår med all önskvärd tydlighet att det inte handlar om att maxtaxan i förskolan är för hög.

Victor Bernhardt

Partiet (S) om föll på eget grepp

Publicerat 13 oktober 2010

Bild: Flickr

– Vi gjorde ett dåligt val, ett riktigt dåligt val. Vi fick inte tillbaka förtroendet.

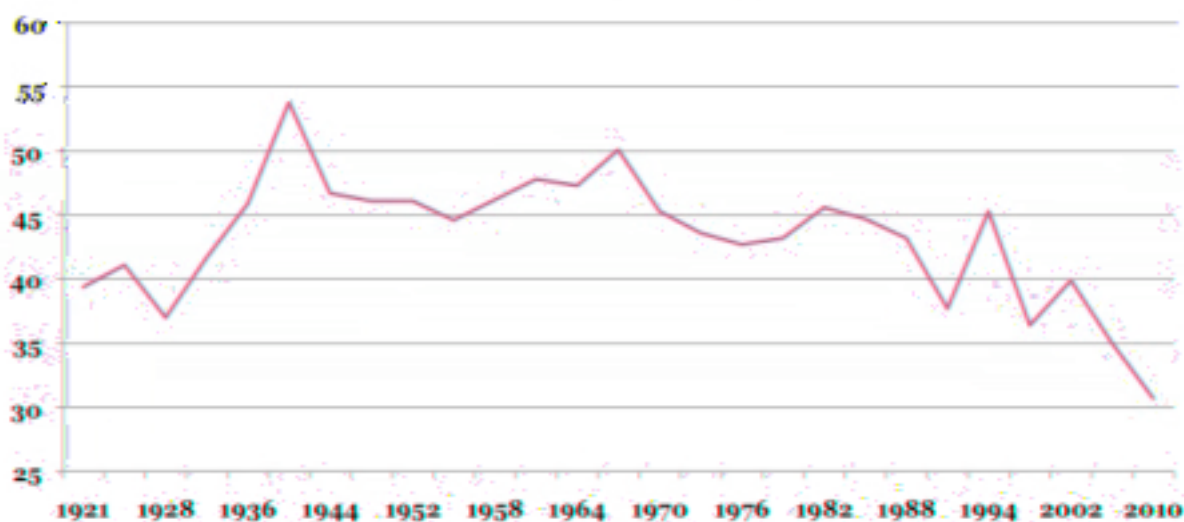
Mona Sahlin var uppriktig och självkritisk på valnatten på Tekniska museet i Stockholm den 19 september. Socialdemokraterna hade gjort sitt sämsta val sedan den allmänna rösträtten infördes i Sverige. Partiet är i kris.

Förklaringarna till valresultatet har inte låtit vänta på sig. Socialdemokraternas katastrofsiffror har sagts bero på Lars Ohlys kommunistarv, på att väljarna har större förtroende för Anders Borg än för Thomas Östros och för att medielogiken med tydliga vinnare och förlorare gynnat borgerligheten. Dessutom är Mona Sahlin själv impopulär bland väljarna.

De analyser och tolkningar av valresultatet som förs fram – både av Socialdemokraternas anhängare och motståndare – kan förstås vara helt riktiga. Men samtidigt är de flesta förklaringar kortsiktiga. De fokuserar på hur valrörelsen har bedrivits, på personer, mediebevakningen eller händelser under den senaste mandatperioden, som finanskrisen. Men alla som tar sig tid att höja blicken ser att (S) långsamt tappat stöd i väljarkåren i mer än tjugo års tid.

Bakom det katastrofala valresultatet 2010 finns en större berättelse: den om en allt mindre dominant socialdemokrati. I mer än ett halvt sekel, från 1932 till 1988, låg (S) stadigt på mellan 40 och 50 procent – förutom de gånger partiet fick egen majoritet i riksdagen. Men bortsett från valet 1994 har (S) de senaste tjugo åren i varje val fått under 40 procent av rösterna.

Socialdemokraternas valresultat i riksdagsvalen från 1921 till 2010 (procent)

Valresultat för (S) i riksdagsvalen sedan allmän rösträtt infördes i Sverige (procent). Källa: SCB och Valmyndigheten

Dagens Arena har talat med samhällsvetare och utredare för att försöka förstå vad denna nedgång över tid kan bero på. Inte heller i den akademiska världen är enigheten särskilt stor, men ett tema återkommer: att Socialdemokraterna har misslyckats i sina egna paradgrenar. Problemen för partiet handlar om ojämlikhet och jobb.

(S) har sågat av grenen de suttit på

– Socialdemokraterna har alltid behövt en bred väljarkoalition som stöd för sin politik, säger Stefan Svallfors, professor i sociologi [vid Umeå universitet](#).

– Allt ifrån låglönearbetare till relativt välbeställd medelklass har historiskt röstat på partiet.

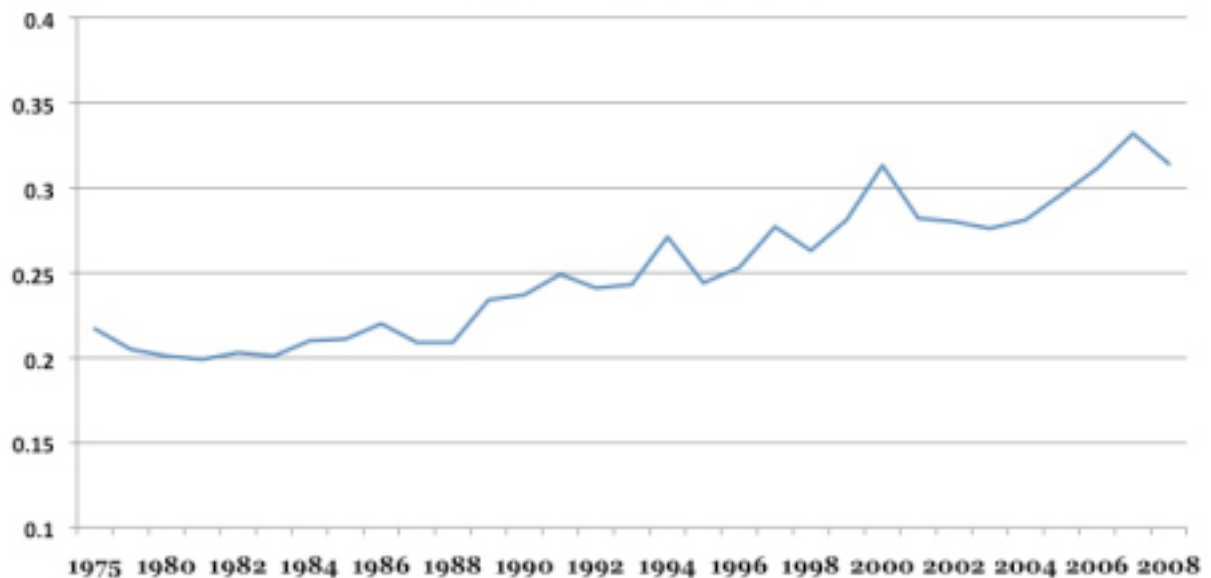
Påståendet är okontroversiellt. Det går inte att bli ett 45-procentsparti om man enbart representerar och för en politik endast för en socioekonomisk grupp i samhället. En annan professor, statsvetaren Sverker Gustavsson vid Uppsala universitet, håller med.

– Socialdemokraterna har aldrig varit ett klassparti utan ett folkparti, i ordets verkliga mening, säger han.

Problemet är att förutsättningarna för att nå ut till hela denna breda väljarkoalition långsamt har försämrats. Stefan Svallfors menar att den grundläggande förklaringen till Socialdemokraternas vikande väljarstöd är ganska enkel.

– I takt med att ojämlikheten ökat har gruppen som (S) ska täcka in vuxit. Levnadssituationen mellan låglöneyrken och medelklassgrupper skiljer sig åt allt mer, säger han.

Ojämlighet i inkomstfördelningen (ginikoefficient, inklusive kapitalvinster)

Ginikoefficient är ett ekonomiskt mått på ojämlikhet. Om värdet är ett (1) innehas alla inkomster i samhället av en enda person. Om värdet är noll (0) är i stället inkomsterna helt jämt fördelade i befolkningen. I diagrammet ovan är kapitalvinster inräknade i människors inkomster – vilket medför att skillnaderna mellan enskilda år kan vara stora, mycket beroende på börsens upp- och nedgång. Källa: SCB

Akademiskt uttryckt: det segment av befolkningen som (S) historiskt har sökt sitt stöd hos har blivit allt mer heterogent. På vanlig svenska: undersköterskan, butiksbiträdet eller timvikarien lever i allt mindre utsträckning i samma värld som civilingenjören, datateknikern eller apotekaren.

– När (S) ändå försöker skapa en politik som ska attrahera denna breda koalition av väljare så upplevs den ofta som ”hattig”, fortsätter Svallfors.

– Det framstår som att man pytsar ut olika politiska förslag för att blidka enskilda väljargrupper snarare än som att man har en sammanhållen politik.

Under de nära trettio år som inkomstskillnaderna ökat i Sverige är det framför allt (S) som har suttit vid makten. Sakta men säkert har partiet sågat av den gren de själva suttit på. Men vad beror de ökade inkomstskillnaderna på? Lönespridningen har ökat, men det är inte den enda anledningen.

Arbetslösheten, som sedan 90-talskrisen legat kvar på nivåer som på 70- och 80-talet skulle betraktas som oacceptabla, spelar in.

”Arbetslösa får skylla sig själva”?

Stefan Svallfors har undersökt svenskarnas attityder till välfärdsstaten sedan början av 1980-talet. Den senaste undersökningen har ett par år på nacken, men enligt honom verkar ändå medborgarnas stöd för den svenska välfärdsmodellen solitt – med ett undantag: sysselsättningspolitiken.

– Det är en tydlig trend att det är färre och färre som tycker att vi borde lägga skattepengar på att motverka arbetslösheten, säger han.

Hur ska man tolka det?

En viktig anledning till att Socialdemokraterna förlorade valet 2006 var att väljarna inte hade förtroende för partiets jobbpolitik. Det märkliga inträffade att (M) vann valet på sysselsättningsfrågan – Socialdemokraternas paradgren under nästan hela 1900-talet. Väljarna verkade mer uppskatta den moderata ”arbetslinjen” – som i mångt och mycket handlar om att det ska vara tuffare att vara arbetslös och mer lönsamt att jobba – än traditionell (S)-märkt arbetsmarknadspolitik med arbetsförmedling och utbildningssatsningar.

De ombytta rollerna verkar vara här för att stanna. Enligt opinionsundersökningar har nu väljarna större förtroende för Moderaterna och alliansen än för vänsterblocket när det kommer till jobb och sysselsättning.

Sedan 90-talet har de svenska företagen omorganiserats gång på gång. Företagsenheterna har krympts, konkurrensutsatts och jämförts. Allt mer slimmade organisationer har kombinerats med lösare anställningsformer. Att lägga ut verksamhet på entreprenad har blivit allt vanligare och användningen av bemanningsföretag och tidsbegränsade anställningar har ökat. Populära managementuttryck som [”lean production”](#) och ”just-in-time” fångar utvecklingen rätt bra.

Tillsammans har förändringarna inneburit att kraven på varje enskild individ i arbetskraften blivit större. Den som inte är 100-procentigt produktiv pressas ut ur organisationerna. Därför fungerar också den klassiska, aktiva arbetsmarknadspolitikerna sämre. Problemet är nämligen inte att människor finns i fel yrke eller bransch – i så fall hade utbildningssatsningar och bättre matchning på arbetsmarknaden kunnat fungera som medicin. Problemet är att enskilda individer inte klarar kraven i de yrken och branscher där de redan befinner sig.

Om de två Göteborgsförfattarna har rätt är det detta (S) har missat: att den moderna strukturomvandlingen av ekonomin är av ett helt annat slag än tidigare. Partiet och LO:s arbetsmarknadspolitik är däremot utformad i ljuset av situationen på 50-, 60- och 70-talet när hela branscher gick under och nya jobb uppstod i andra industrigrenar.

Hellre låglöneproletariat än långtidsarbetslöshet?

Kanske var det just detta som mer än något annat låg bakom Moderaternas framgångar både 2006 och 2010: Att Fredrik Reinfeldt och Anders Borg faktiskt har en idé om var de människor som inte orkar hänga med i ett allt mer uppskruvat tempo på arbetsmarknaden ska ta vägen.

– Moderaterna har en berättelse som handlar om att de människor som är arbetslösa eller i utanförskap kan få jobb i en lågproduktiv tjänstesektor, [kommenterar Jenny Andersson](#), doktor i ekonomisk historia och verksam vid Institutet för Framtidsstudier.

– Socialdemokraterna däremot har ingen analys av hur arbetslösheten hänger ihop med ekonomiska förändringar i samhället utan anpassar sig i stället till högern.

Det behöver inte nödvändigtvis vara så att väljarna tycker om eller tror på Moderaternas lösningar – sänkta minimilöner, lågproduktiva jobb i en växande servicesektor – men jämfört med Göran Perssons ”jobben kommer” från 2006 eller Mona Sahlins vädjande om att vi helt enkelt ska vara snälla mot varandra i årets valrörelse så valde ändå väljarkåren att gå på Reinfeldts linje.

Kanske finns det någon slags rättvisa i Socialdemokraternas tillbakagång. Jämlikhet och arbete har varit (S) själva grundvärden ända sedan arbetarrörelsens barndom. De senaste tjugo åren har partiet misslyckats i sina hjärtefrågor. Samhället har dragits isär och Socialdemokraterna har fått betala priset.

Magnus Åsblad

Krisens drabbade röstade blått

Publicerat 19 oktober 2010

Bild: Volvo

Det var en spänd, nervös väntan under Gothia Cup sommaren 2009. Men det var inte grabbens matcher som fick Rolf-Arne Ottosson att otåligt stå och trampa längs sidlinjen. I fickan brände mobiltelefonen. Ordnad nedläggning eller konkurs? Det kan låta som pest eller kolera. Men krisåret 2009 kändes det som skillnaden mellan dag och natt.

Det var inte bara Saab och Volvo som var nere för räkning denna krissommar. Mest akut var krisen i underleverantörsleden – den västsvenska mylla av drygt tusen företag som förser bilfabrikerna i Trollhättan och Göteborg med komponenter. Den största av dem alla, Plastal, hade redan fallit under våren. Hemma hos Rolf-Arne i Dals-Ed i Dalsland, var det bilsätstillverkaren Fehrer som fått det dödsbringande slaget.

Regeringen passiv

Plastals konkurs fick kritiken mot regeringens krishantering att tillta i styrka. Medan Frankrikes och Tysklands regeringar stöttade sina industrier med frikostiga lån, skrotbilspremier och permitteringslöner valde statsminister Fredrik Reinfeldt att överlåta ansvaret till marknadskrafterna – trots att många menade att det var just marknaden som slutat fungera. Det krispaket för bilindustrin som regeringen lanserat veckorna innan jul hade visat sig verkningslöst. Inte en krona hade betalats ut eftersom villkoren för lånen var för hårda. Näringsminister Maud Olofsson strödde salt i såren genom att föreslå att bilfabrikerna skulle tillverka vindsnurror i stället för ”dyra bilar som ingen vill ha”.

Samtidigt stod varslen som spön i backen och upp emot en halv miljon svenskar var arbetslösa. De industritäta länen i Västsverige, Kronoberg, Gävleborg och Västernorrland var mycket hårt drabbade. Stockholm, Uppsala och Skåne hade däremot klarat sig närmast oskadda.

För Rolf-Arne Ottosson hade Gothia Cup slutat med förlust. Både för honom själv och grabben. Arbetsgivaren Fehrer hade begärts i konkurs och Rolf-Arne var uppsagd efter 41 år på företaget. – Det var ju en chock. Folk var väldigt besvikna på regeringen. Maud sa att vi skulle bygga vindkraftverk och det var ju käckt. Nej, de verkade inte alls förstå vad vi sysslade med, säger Rolf-Arne.

Svängning i opinionen

Besvikelsen speglade sig i opinionsmätningarna. Ett år före valet hade oppositionen ett nästan ointagligt försprång.

Ett år senare vann Moderaterna valet. Och de gick framåt i alla landsändar. I Dals-Ed, där bilsätesfabriken gick omkull och socialbidragen ökade mest i hela landet, ökade Moderaterna med åtta procentenheter, samtidigt som Socialdemokraterna backade med ungefär lika mycket. För första gången någonsin blev partierna jämnstora.

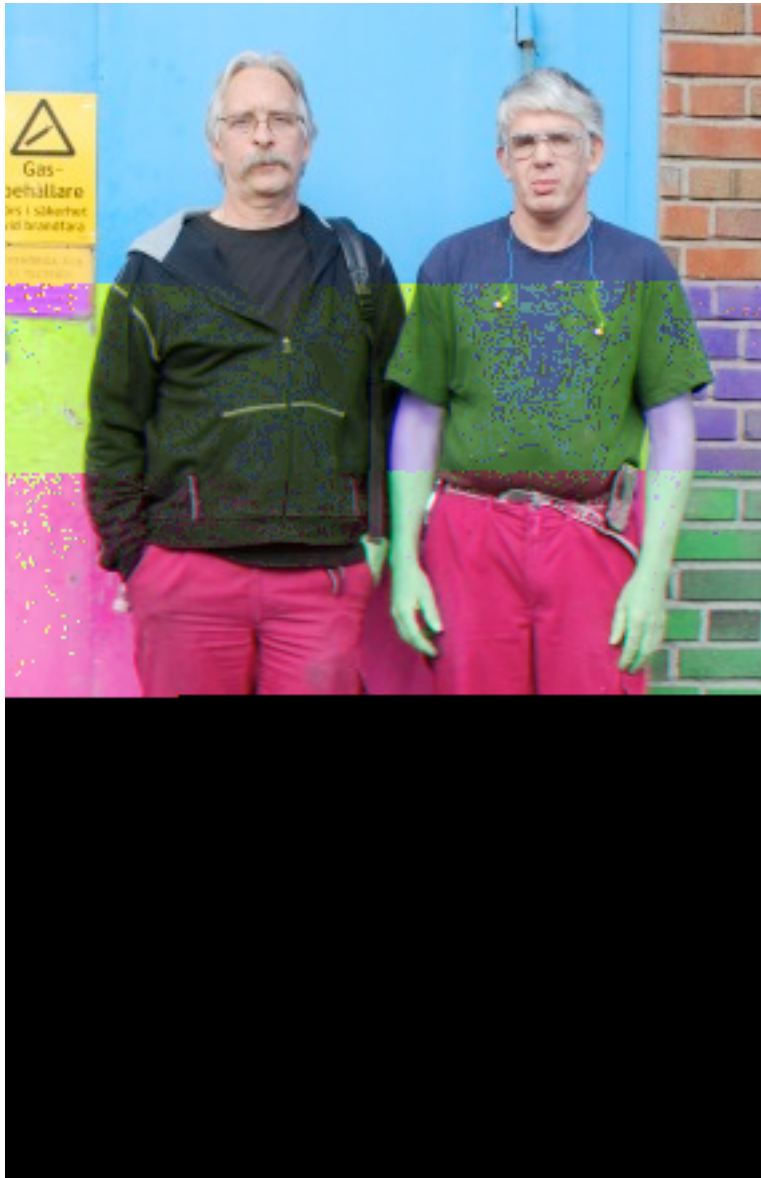
Trenden var likadan över hela landet. Trots kritiken mot regeringens krishantering, trots att krisen slagit extremt olika över landet, trots försämringar i a-kassan och fortsatt hög arbetslöshet – Moderaterna gick fram och Socialdemokraterna backade, krisregion eller ej.

Hur kunde opinionen vända så snabbt? Och hur kunde Socialdemokraterna missa det guldläge som så många talade om?

Konjunkturen vände

En sak kanske avgjorde mer än någon annan: konjunkturen hann vända. I Dals-Ed hann till exempel Fehrer tas över av en konkursförvaltare och sedan köpas upp av ett konsortium och byta namn till Purtech. Rolf-Arne hann aldrig bli arbetslös förrän han återanställdes och i kommunen hann arbetslösheten sjunka under rikssnittet. På ett år.

– Att det löste sig med Saab och allt var ju en skräll. Annars hade vi haft det tufft, säger Rolf-Arne Ottosson.

Rolf-Arne och Roger. Bild: Dagens Arena

Rolf-Arne Ottosson och kollegan Roger Johansson tror att det var flera faktorer som fick kommuninvånarna att till slut rösta blått i stället för rödgrönt. Men en sak bubblar ur dem innan jag knappt har hunnit sätta mig inne i mötesrummet på Purtech: bensinskatten.

- Den fick många att välja bort det alternativet, säger Roger Johansson.

Socialdemokraternas löften att höja taket a-kassan var inte heller något som lockade i en kriskommun på landsbygden i Dalsland. Förslaget skulle ändå inte innebära någon större skillnad för dem. Lönerna i dessa landsändar har länge släpat efter och Rolf-Arne tjänar inte mer än tjugo tusen. Efter 41 år på företaget.

- Ska de arbetslösa få lika mycket som vi som jobbar och sliter? Skillnaden ökar hela tiden mellan städerna och landsbygden. Vi gör ju grejer till Volvo, men vad tjänar de i Göteborg? Det är en oerhörd skillnad, säger Rolf-Arne.

Plånboken styr

Båda upplever att Socialdemokraterna har tappat i förtroende bland vanliga arbetare.

- Folk känner inte igen sig bland topparna där uppe. Och finns det inget bra alternativ, då tänker folk kortsiktigt. Då vill de ha lite mera bara och röstar med plånboken, säger Rolf-Arne.

Paul Åkerlund, som är socialdemokratiskt kommunalråd i Trollhättan och tidigare mångårig ordförande för IF Metallklubben på Saab, tror också att det var plånboksfrågorna som fick människor, även i krisdrabbade kommuner, att rösta blått.

– Vi lider också av den här rikstrenden. Det känns av även här. Solidariteten har köpts med mer pengar i plånboken. Det är nog den bistra sanningen, säger han.

Paul Åkerlund tror också att finanskrisen, trots att den låg alliansen i fatet för endast ett år sedan, förmodligen ändå vägde över till deras fördel. Förtroendet för Anders Borgs sätt att hantera ekonomin och statsfinanserna är stort, även i Trollhättan och i Västsverige.

– Volvo och Saab blev ju faktiskt sålda till slut. Och när kriget är slut så kliver hjältarna fram och skriver historien. De kan sola sig i glansen trots att det var helt andra aktörer som såg till att affärerna kom i hamn, säger han.

Inget alternativ

Statsvetaren Sverker Gustavsson vid Uppsala universitet tycker att det helt enkelt saknades alternativ till alliansens finanspolitik.

– Socialdemokraterna hade inget annat att erbjuda. Östros och Borg var fullständigt överens om de offentliga finanserna och då uppstod en brist på politiska alternativ. Allting föll då tillbaka till en förtroendefråga och där hade Borg försprång, säger han.

För Rolf-Arne Ottosson och Roger Johansson i Dals-Ed blev regeringens spel med de fria marknadskrafterna en påfrestande resa. Och en förlustaffär. När de återanställdes i det nya företaget putsades lönerna med tio procent.

– Ja, vad hände egentligen? Resultatet blev i alla fall att jag i dag gör samma arbete men tjänar tio procent mindre, säger Rolf-Arne Ottosson.

Mikael Färnbo

Europas röda nederlag

Publicerat 21 oktober 2010

Bild: Flickr/Sifter

Den 15 september 2008 meddelade den amerikanska investmentbanken Lehman Brothers via ett pressmeddelande att företaget ansökte om konkursskydd. Svarta rubriker om spräckta bubblor och bankkras täckte löpsedlarna – länder som Island och Lettland var de första att drabbas av finansiell härdsmälta.

Det var inte bara i Sverige som krisen sågs som ett gyllene läge för en socialdemokrati i opposition. Inför förra sommarens Europaparlamentsval talade Poul Nyrup Rasmussen, tidigare dansk statsminister och numera ordförande för Europeiska Socialdemokraternas Parti (ESP), om hur europeer skakade av finanskrisen skulle återvända till det socialdemokratiska lägret. Nyrup Rasmussen skulle visa sig ha fel, efter valet konstaterades att den socialdemokratiska gruppen var valets stora förlorare.

Europeisk högerdominans

Europas politiska karta visar land efter land med högerstyre. När två år har passerat sedan finanskrisen lamslog världens kreditmarknader står det klart att det inte fanns något socialdemokratiskt svar på hur finanskrisen skulle hanteras.

– För två sedan var folk förbannade över hur finansmarknaderna fungerade. Det fanns en möjlighet att ifrågasätta dess mekanismer och att marknaderna alltid har de rätta lösningarna. Men det var ingenting som Socialdemokraterna tog till sig, säger Magnus Ryner, professor i internationell politisk ekonomi vid Oxford Brookes University.

– Men man kan likväl säga att socialdemokratin inte hade legitimitet att ta sig an det i och med den starka roll som den haft i att bygga upp mekanismerna. Socialdemokraterna har byggt in sig i en situation där de inte kan dra fördel av en kapitalistisk kris, fortsätter Ryner som också tillägger att frånvaron av svar från de socialdemokratiska partierna under krisen var ett tecken på att den tredje vägen kollapsat.

Tredje vägen som räddning

Efter att muren fallit och kalla kriget var förbi i 1990-talets början var den socialdemokratiska framtidsanalysen mörk. Partierna utgjorde inte längre det stadiga alternativet mellan kapitalism och kommunism – globaliseringen och postmoderniseringen pekade mot nya spelregler. Tredje vägen och New Labour trädde då fram som en ljuskägla.

Tony Blairs parti placerade sig mellan den brittiska konservativa regeringens nyliberalism och den politik som Labour tidigare byggt på. Arvet efter Margaret Thatcher gav Labour möjlighet att tala om social inkludering och samtidigt omfamna marknadens mekanismer på ett sätt som tilltalade många. – Den tredje vägen var en formel för att försöka appellera till en ny samhällspolitik och ekonomisk situation. Men det betydde att man inte behövde göra så mycket, man kunde acceptera den finansiella avregleringen, säger Magnus Ryner.

Tredje vägen gav en lockande vision av en fortsatt hegemonisk position. Göran Persson, Gerhard Schröder, Wim Kok och Lionel Jospin slöt alla upp – om än i skild utsträckning – bakom den lösning som tycktes ge ett svar på globaliseringen.

Till att börja med var tredje vägen ett framgångsrecept, i slutet av 90-talet styrdes 13 av EU:s då 15 länder av socialdemokratiska regeringar. Vad den tredje vägen trots allt bidrog med var en – förvisso problematisk – analys av en förändrad omvärld. Analysen gav dock bara ett kortsiktigt svar och vad Socialdemokraterna i dag står för framtidalternativ är oklart.

Urholkning av välfärdsstaten

Det nya alternativ som New Labour stod för skulle visa sig ha besk eftersmak. I praktiken har den tredje vägen inneburit att de socialdemokratiska partierna förlorat delar av den egna väljarbasen – samtidigt som den marknadsinriktade politiken urholkat välfärdsinstitutionerna.

– Det har skett en anpassning till – schablonmässigt sagt – en nyliberalism. I synen på ekonomins dominans, hur det offentliga har pressats tillbaka, avregleringar och privatiseringar, säger Carl Tham (S), tidigare utbildningsminister och numera samhällsdebattör.

”Ingen maktutövning utan demokrati” var ett av huvudargumenten i den tredje vägens politik. Men i själva verket rådde ett stort demokratiskt underskott. I Storbritannien var kanske det tydligaste exemplet Labourledningens involverande av landet i Irakkriget – för väljarna blev det tydligt att deras valda politiker inte var intresserade av att lyssna till folkets protester.

I Tyskland har det socialdemokratiska partiet, SPD, varit nära att gräva sin egen grav. Efter 16 år i opposition återfick SPD makten 1998. Partiet nådde då ut till en medelklass som tröttnat på den kristdemokratiska oförmågan att hantera en växande social ojämlikhet och ekonomisk stagnation.

SPD gick in för att skapa en ökad flexibilitet på arbetsmarknaden. Utvecklingen drabbade framför allt personer med små marginaler, som att a-kassan för långtidsarbetslösa avskaffades. Men politiken påverkade även dem med fasta anställningsformer. På arbetsmarknaden öppnades möjligheter att kringgå kollektivavtalens överenskommelser om löner och skyddslagstiftning.

De traditionella SPD-väljarna såg politiken som ett svek mot de grundläggande värderingarna om rättvisa och det innebar även en intern splittring i partiet. Men även i andra europeiska länder uppfattade väljarna nedskärningar i välfärden som att Socialdemokraterna inte längre hade något svar på växande klyftor.

– I Tyskland blev förändringarna ett oerhört slag för Socialdemokraterna som de inte har hämtat sig från än. Genom den finansiella marknadens enorma betydelse blev vinstkraven väldigt höga, och det innebar att arbetskraft pressades ut och att arbetsmarknaden blev hårdare, säger Carl Tham.

En höger som lärt sig av historien

Samtidigt som socialdemokratin lade sig närmare mitten gjorde även högern en liknande svängning. – Man påverkade motståndaren. Välfärdssamhället har accepterats i grunddragen och man har sett någon sorts europeisk modell, säger Carl Tham.

En vänster och höger som positionerar sig nära det andra blocket har gjort att den stora majoritet av icke-ideologiskt sinnade väljare upplever det som mindre betydelsefullt vilket parti de lägger sin röst på. Då blir det desto viktigare vad väljarna ser som ett mest regeringsdugligt alternativ. I Tyskland talar Kristdemokraterna i dag lika mycket om att ge lika möjligheter för alla som Socialdemokraterna.

Liknande exempel finns som bekant från Sverige där Moderaterna har accepterat Las och statsminister Fredrik Reinfeldt säger sig vara nöjd med skattenivån.

Men att högern och vänstern i många europeiska länder i dag befinner sig närmare varandra har också inneburit en öppning för mer radikala partier – vars missnöje har väckts av mittenpolitiken. I Nederländerna och Österrike, till exempel, har högerpopulistiska partier tagit allt större andelar av väljarkåren. Symptomatiskt för dessa två länder är att välfärdsstaten hållits relativt intakt – men där väljarna har svårt att se skillnader mellan de två politiska blocken.

”Socialdemokraterna måste ställa frågorna”

”Uppgiften för Socialdemokraterna i Tyskland och i Europa, och uppgiften för den demokratiska vänstern i hela världen, är inte att stoppa globaliseringen. Men vi måste ge den en annan riktning. Rättvisa för alla och inte rikedom för fåtalet: Det är den riktning som globaliseringen måste ges.”

Under de tyska Socialdemokraternas kongress i slutet av september höll SPD-ledaren Sigmar Gabriel ett nära två timmar långt tal med ett budskap om att återta rollen som ett brett parti. Han gjorde upp med idén om att socialdemokratien ska söka mitten och den ängsliga anpassningen till vad man tror är en mittenpolitik. Socialdemokraterna ska vara det parti som talar om var mitten ligger.

Med det svenska riksdagsvalet i backspegeln tycks det som att Gabriels analys är värd att överväga för den europeiska socialdemokratien. De socialdemokratiska partierna måste definiera en politik som leder framåt och inte fastna i en längtan tillbaka till den tid som historikern Tony Judt benämnt som ”en europeisk guldålder”.

– Socialdemokraterna måste visa att man är samhällsförändrande i sin egen mening. Det kan inte handla om att hela tiden anpassa sig och svara på andras frågor – man måste själv ställa frågorna, säger Carl Tham.

Yonna Waltersson